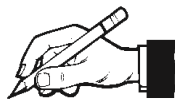

Voorwoord

Klaas Bijsterveld
Redacteur

Het afgelopen jaar 2020 is een jaar geweest die niet snel vergeten zal gaan worden. Vanaf maart liep alles anders dan normaal. Door Corona lag de hele samenleving op zijn gat. Ook genealogisch gezien waren het zware tijden, plotseling was er ook geen archiefbezoek meer mogelijk. Ja, en wat doe je dan als je gewend bent om iedere dinsdag naar de Groninger Archieven te gaan? Er blijft dan niet veel anders over dan vanachter de computer onderzoek te doen. Gelukkig is er ook online vanaf huis van alles te vinden. Meerdere archieven hebben delen van veel gebruikte archivalia gedigitaliseerd. Kijk bijvoorbeeld ook eens bij het gemeentearchief van Amsterdam, stadsarchief Deventer of Nationaal Archief, om er een paar te noemen.

Bij de Groninger Archieven kun je onder andere van de stad Groningen alle requestboeken, resoluties van Burgemeesters en Raad en de weeskamerboedels vinden. Verder zijn een groot deel van de repertoria van de notarissen en delen van de verzegelingen uit de rechterlijke archieven gedigitaliseerd. Materiaal om je vingers bij af te likken en bij gebrek aan indexen wekenlang digitaal leesplezier.

De Groninger Archieven zijn nu gelukkig weer open. Er moet wel van tevoren worden gereserveerd, omdat er maar plaats is voor een beperkt aantal bezoekers. En de stukken die je zou willen inzien moeten van tevoren worden aangevraagd, omdat er niet ter plekke kan worden aangevraagd. Een aantal vaste bezoekers zijn alweer gespot.

Over de perikelen bij de landelijke NGV kunt u lezen in het stuk geschreven door de voorzitter van onze afdeling. Verder staan alle activiteiten voorlopig nog op een zeer laag pitje en dat zal nog wel enkele maanden het geval zijn, schat ik zo in. Er wordt op regelmatige basis wel digitale lezingen aangeboden, zie hiervoor de agenda. Op deze manier wordt toch geprobeerd om het contact met de achterban te onderhouden.

Het bindmiddel van de afdeling Groningen van de NGV is natuurlijk ons afdelingsblad GroninGEN. Als redactie hadden wij gehoopt dat onze mailbox vol zou stromen met artikelen om te publiceren in GroninGEN. Want er is nu alle tijd voor om de pen ter hand te nemen en eenieder deelgenoot te maken van de resultaten van onderzoek. De bodem van onze voorraad is bereikt en we willen toch graag de afleveringen vullen met een variatie aan schrijvers en artikelen.

Dus doen wij wederom een beroep op iedereen om kopij aan te leveren, opdat wij ook volgend jaar ons afdelingsblad kunnen vullen!

Tenslotte prettige feestdagen en de allerbeste wensen voor 2021.

Bestuur en Beleid

Van de bestuurstafel
Eppo van Koldam, voorzitter

Aan mij de eer u deelgenoot te maken van wat er zoal op bestuurlijk niveau in onze vereniging aan de orde is. Dat beeld is – het wordt een beetje een monotoon verhaal – op afdelingsniveau geheel anders dan op landelijk niveau. In onze eigen afdeling gaat het bestuurlijk prima, maar is er door de Corona-maatregelen helaas weinig aan de orde. U vindt de mededelingen daarover elders in dit blad.

Over de ontwikkelingen op landelijk niveau maken wij ons grote zorgen. De uitgaven voor ICT en digitalisering lijken nauwelijks te stoppen en hebben alle financiële reserves doen verdampen. En helaas zijn de zichtbare resultaten tot nu toe beperkt. Als we de makers mogen geloven beschikken we binnenkort over een prachtige landelijke website met erg veel gegevens en optimale zoekmogelijkheden. Maar voor ons geldt, dat we dat eerst wel willen zien en dan pas kunnen geloven. Bovendien, wat heb je aan dat moois, als de centjes meer dan op zijn. Probleem is, dat we van het hoofdbestuur geen goede informatie krijgen. Illustratief is, dat de landelijke kascommissie pas eind oktober jl. een verslag uit heeft kunnen brengen over het jaar 2019 en in dat verslag ook nog moet constateren, dat een inhoudelijke beoordeling van de forse uitgaven voor ICT en digitalisering vanwege gebrek aan informatie niet mogelijk is geweest. Een poging van de kascommissie om ook een uitspraak te doen over het eerste half jaar van 2020 is door het hoofdbestuur geblokkeerd.

Wij hebben besloten de kat de bel aan te binden en we trekken daarbij samen op met de afdeling Friesland. We hebben het hoofdbestuur en alle andere afdelingen in den lande aangeschreven over de ontstane situatie en we hebben het hoofdbestuur verzocht te stoppen met het doen van uitgaven. Op ons initiatief hebben we veel reacties ontvangen en dat heeft ertoe geleid, dat we samen met de afdeling Friesland op 24 november 2020 een formeel verzoek hebben ingediend bij het hoofdbestuur om een landelijke Algemene Vergadering te organiseren, waarin op financieel gebied en voor wat betreft de stand van zaken voor ICT en digitalisering openheid van zaken wordt gegeven. Als u hier meer over wilt weten, kunt u zich melden via voorzitter-GRN@ngv.nl. Ik zal u dan een uitvoerig rapport toesturen over de situatie en onze rol daarin.

Het houden van een Algemene Leden Vergadering binnen onze eigen afdeling heeft gelet op de onduidelijke situatie op landelijk niveau weinig zin. Dit nog afgezien van de situatie met Corona.

Laten we ons echter niet van de wijs laten brengen. Het onderzoek naar de geschiedenis van onze families is een prachtige hobby en over de lol, die we daaraan beleven, gaat het in onze vereniging. Die lol willen we delen met anderen, elkaar inspireren en zo nodig verder helpen. Dat zal ook in 2021 de focus zijn van het afdelingsbestuur.

Digitaal toezenden GroninGEN

In de vorige nummers van GroninGEN hebben wij de mogelijkheid genoemd om GroninGEN digitaal te ontvangen. Verscheidene mensen hebben zich aangemeld. Hartelijk bedankt. Desondanks willen wij u deze mogelijkheid wederom onder uw aandacht brengen. Zendt u daartoe een email met uw naam, lidnummer en natuurlijk het te ontvangen e-mailadres naar redactie.ngv.groningen@gmail.com. Indien uw e-mailadres wijzigt moet u dat ook aan ons doorgeven zodat wij het kunnen aanpassen. Personen die zich hiervoor aanmelden zullen GroninGEN m.i.v. het eerstkomende nummer digitaal ontvangen.

Namens Bestuur en Redactie,
Klaas Bijsterveld

Agenda

Gronings Erfgoed Live: woensdag elke 2 weken t/m 28 april 2021

Verschillende cultuurhistorische organisaties in Groningen slaan de handen ineen om u het komende seizoen te voorzien van historische verdieping. Elke twee weken op woensdag van 19.30-20.30 uur is er een korte lezing. Houd voor het programma www.groningerarchieven.nl in de gaten. De lezing wordt live uitgezonden via het Internet.

Dit zijn de data voor 2021, de invulling van de avonden is nog niet bekend:

- 6 en 20 januari
- 3 en 17 februari
- 3, 17 en 31 maart
- 14 en 28 april

De eerdere lezingen zijn terug te zien op www.groningerarchieven.nl/publiek/activiteiten/87-lezingen.

Nieuwe website en facebook-pagina

Teijo Doornkamp, Groningen, teijodkp@ziggo.nl

www.ngv-groningen.nl

U had het wellicht al gemerkt: de NGV is bezig de landelijke website te herbouwen en de afdelingspagina's zijn al geruime tijd uit de lucht. Ook daarvoor was het al moeizaam om berichten en lezingen op onze website te plaatsen. De afdeling Groningen had daarmee steeds meer moeite om u te bereiken en te informeren. Het bestuur heeft daarom besloten een nieuwe website te creëren om dat euvel te verhelpen. U vindt de nieuwe website op www.ngv-groningen.nl. De agenda en de berichten op de hoofdpagina ("het nieuws") vormen het dynamische gedeelte van de website. De publicaties van Joop van Campen, Gert Zuidema, J. Pasman en Klaas Bijsterveld hebben ook weer een plekje gekregen. Dat geldt ook voor de

indexen van jaargangen van dit orgaan en zijn voorgangers. We hebben de gelegenheid te baat genomen om ook de oude nummers van GroninGEN, Roots@Groningen en Huppeldepup op de website te plaatsen.

Facebook

Ook de facebook-pagina van de afdeling is verhuisd. Sib de Jong wilde na een paar jaar onze facebook-beheerder te zijn geweest het stokje overgeven. Namens het bestuur van de afdeling Groningen hartstikke bedankt, Sib! Helaas bleek het beheer van de facebook-omgeving zo ingericht te zijn en er zoveel mensen bij de NGV vertrokken te zijn dat een overdracht volledig onmogelijk was. We zijn daarom overnieuw begonnen en laten de bestaande omgeving doodbloeden. Het is helaas zelfs onmogelijk om de oude omgeving te verwijderen. De nieuwe facebook-omgeving van de afdeling is te vinden op www.facebook.com/ngv.groningen.7. Ondergetekende gaat samen met Godwin Zwanenburg het facebook-beheer van Sib overnemen en de komende tijd de omgeving vullen.

Lidmaten-project

Teijo Doornkamp, Groningen, teijodkp@ziggo.nl

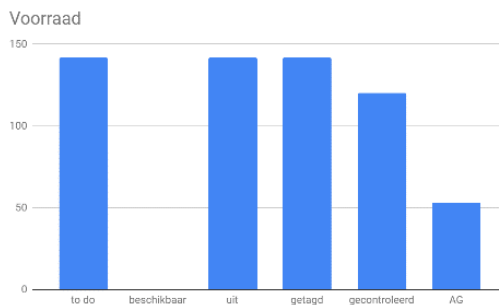
Even ter recapitulatie: De Groninger Archieven en de NGV brengen de lidmaatregisters van de Groninger kerspelen onder in AlleGroningers: vrijwilligers behandelen de transcripties uit 2004-2006, de NGV coördineert en controleert, de Archieven laden de bestanden in AlleGroningers. We maken daarmee zoeken makkelijker en foutcorrectie mogelijk.

De vrijwilligers zijn al een paar maanden klaar. Wat nog rest is de bestanden controleren, pagineren/foliëren en laden in AlleGroningers.

Dat controleren en foliëren doe ik zelf. Inmiddels ben ik op 85%, nog 25 kerspelen te gaan.

Het laden in AlleGroningers doen de Groninger Archieven. Die zitten inmiddels op 37%. Onlangs zijn Godlinze, Lellens, Lutjegast, Oterdum, Ulrum, Wagenborgen en Westerwijtwerd geladen. Anderen volgen zodra er foto's van de originelen (veelal de kerkarchieven) zijn geschoten.

En NGV en Archieven gaan binnenkort praten over de digitalisering van de oud-rechterlijke archieven.

Alida Geertruida Havenga en Mettje Havinga - Twee zussen in hetzelfde schuitje

Henk Werk, IJmuiden

Inleiding

In de laatste helft van oktober 1870 uit Kronstadt (St Petersburg) vertrokken met bestemming Amsterdam verging galjoot "Alida Engelina" op de Noordzee met man en muis. Gezagvoerder Halbe Panman was gehuwd met Alida Geertruida Havenga, en stuurman Eppo Nieboer met Mettje Havinga. Om te kunnen hertrouwen stapten de beide zussen negen jaar later naar de arrondissementsrechtbank in Winschoten om het overlijden van hun omgekomen mannen bewezen te laten verklaren.

Schipbreuk

Amsterdam, 5 Dec. Door kapt. Visser, voerende het stoomschip *Amsterdam*, wordt per telegram uit Cuxhaven gemeld, dat hij op de hoogte van Terschelling gered had de equipage van het nederl. schip *Catharina Johanna*, kapt. Panman, dat in zinkenden staat verkeerde.

Opregte Haarlemsche Courant 7 december 1867

Drie jaar eerder, november 1867, had Halbe Panman als gezagvoerder van de kof "Catharina Johanna" nog alle geluk van de wereld. Zinkende op de hoogte van Terschelling werden hij en de overige bemanningsleden gered door kapitein Visser van de ss "Amsterdam". De bemanning werd in Cuxhaven waarschijnlijk aan wal gezet, want daar vandaan verzond Visser op 5 december een telegram waarin hij de redding meldde.¹

Als kapitein van de galjoot "Alida Engelina", in 1868 in opdracht van Jurjen Koerts gebouwd en thuis behorende te Nieuwe Pekela, liep het echter fataal af.² Tegelijkertijd met de schoener "Juiko van Duin", welk schip onder gezag stond van Febo Havenga, een oudere broer van de beide zussen, vertrok Panman uit Kronstadt. Op 3 november liepen beide schepen de haven van Elseneur [Helsingør] binnen, drie dagen later hesen Havenga en Panman de zeilen en vervolgden hun reis via het Kattegat. In het zicht van elkaar zeilend verloor de bemanning van de "Juiko Deen" op 10 november de "Alida Engelina" uit het oog. Vele jaren later bleek de galjoot met man en muis te zijn vergaan.

Rechtszaak

Negen jaar na de ramp, ruimschoots na de wettelijke wachttijd van drie jaar, stapten Alida Geertruida en Mettje naar de arrondissementsrechtbank in Winschoten om het overlijden van hun echtgenoten bewezen te laten verklaren. Getuigen waren Hendrik Jacobs Hut en Pieter Tammes Rozinga, beiden aan boord van de schoener "Juiko van Deen". Hut, 41 jaar oud, commissionair uit Wildervank en Rozinga, 26 jaar, zeeman, eveneens wonende te Wildervank, verklaarden allebei 'partijen in dezen wel te kennen, haar niet in den bloede of door aanhuwelijking te bestaan, noch loon of huisbediende van een harer te zijn'. Zij speelden een dubbelrol zoals later zou blijken. Op 10 november 1870 verkeerde de galjoot, zo verklaarden

de beide getuigen, in zinkende toestand terwijl het water bij hooggaande zee over het dek heen en weer sloeg. Terwijl de avond viel zond de kapitein via een flambouw een noodsignaal uit. Machteloos toekijkend op een kwart mijl afstand zagen zij kapitein Panman en stuurman Nieboer nog aan dek voordat de "Alida Engelina" uit hun zicht verdween. Later vernamen zij noch iets van het schip noch van haar bemanning en stond het voor hen vast dat Panman en zijn bemanning waren verdrinken. Zij verklaarden tevens dat het hen 'bekend is dat de Alida Engelina in het Groote Compact verzekerd is geweest voor f 6700.00 en dat de assurantiepenningen destijds zijn uitbetaald'.

De arrondissementsrechtbank verklaarde het overlijden van beider echtgenoten bewezen. Het rechtbankverslag werd op 4 maart 1879 ingeschreven in het overlijdensregister van de gemeente Veendam: 'Tengevolge de bovenstaande beschikking van de regtbank te Winschoten van den derden Februarij achttien honderd negen en zeventig wordt alhier ingeschreven dat op den tienden November achttienhonderd zeventig in de Noordzee overleden zijn: Eppo Jans Nieboer van beroep stuurman echtgenoot van Metje Havinga en Halbe Eilderts Panman, van beroep scheepskapitein echtgenoot van Alida Geertruida Havinga, beiden laatst gewoond hebbende te Veendam'. [wg DH Bosscher]³

Niets stond Alida Geertruida Havinga en Mettje Havinga meer in de weg om te hertrouwen.

Huwelijk

Op 7 april 1879 traden zij in het gemeentehuis van Veendam voor de tweede keer in het huwelijk. Saillant detail en vast geen toeval: Alida Geertruida trouwde met weduwnaar Hendrik Hut en Mettje gaf het jawoord aan de negen jaar jongere vrijgezel Pieter Rozinga.⁴

Bemanning galjoot "Alida Engelina"

Monsterrol 1868-65, gedateerd 18 september 1868, [www.noordelijkscheepvaartmuseum.nl] is de enige monsterrol die na de bouw werd opgemaakt. Naast kapitein Halbe Eilderts Panman en stuurman Eppo Nieboer monsterden nog drie bemanningsleden aan: lichtmatroos Johannes Denekamp, 17 jaar, Winschoten; matroos Klaas Heij[n]en, 21 jaar, Wildervank en kok Josephus Hinderikus Grunder, 23 jaar, Nieuwe Pekela. Geen van deze drie behoorden tot de bemanning van de gezonken galjoot, zo blijkt uit huwelijken die na 1870 gesloten werden:

- Josephus Hinderikus Grunder, zeeman, 26 jaar, geboren en wonende te Nieuwe Pekela, trouwt Nieuwe Pekela 14 september 1872 Maria Theresia Dekker,
- Klaas Heijnen, zeeman, 29 jaar, geboren en wonende te Wildervank, trouwt Wildervank 1 februari 1877 Ika Scholten, en
- Johannes Denekamp, stuurman, 30 jaar, geboren te Nieuweschans en wonende te Groningen, trouwt Nieuweschans 9 december 1881 Wubbina Heins.

Wie met Panman en Nieboer wèl in de golven verdwenen is duister.

Genealogie Havinga / Havenga

Pieter Havinga, gedoopt Delfzijl 4 februari 1798, overleden Wildervank 23 juli 1874, commies bij 's Rijks Belastingen, trouwt Nieuwolda 1 april 1829 **Aaltje Swiers Visker**, geboren Nieuwolda 11 april 1798, aldaar NH gedoopt 22 april 1798, overleden Meeden 8 september 1855, naaister.

Uit dit huwelijk:

1. **Johannes Fokko Havenga**, geboren Vriescheloo (Bellingwolde) 8 oktober 1829, overleden Rotterdam 28 maart 1893, zeeman, papierverkoper.
2. **Berendina Anna Havenga**, geboren Ter Apel (Vlagtwedde) 13 januari 1832, overleden Muskegon City (Michigan, USA) 15 mei 1885, trouwt Veendam 29 december 1869 **Albert Huisman**, geboren Wildervank 23 oktober 1832, overleden Muskegon City (Michigan, USA) 6 april 1908, begraven Muskegon (Oakwood Cemetery) 8 april 1908, koopman, gistkoper, spekslager, butcher, daylaborer, weduwnaar van Jantje de Vries, zoon van Jacob Alberts Huisman, winkelier, en Hinderika Heijes Rubingh.
3. **Febo Havenga**, geboren Ter Apel (Vlagtwedde) 18 oktober 1834, overleden Warffum 21 februari 1893, kajuitwachter kof "Annegiena", kok schoenergaljoot "Albert Schuringa", kok galjoot "Aquarius", lichtmatroos kof "Rieka", stuurman kof "Aquarius", stuurman schoener "Geziena", stuurman schoener "Annetta Nannenga" (schipper is tweelingbroer Zwier Lambertus), kapitein schoener "Juiko van Deen", gezagvoerder tweemastschoener "Juiko van Deen", gezagvoerder brik "Goorecht", kapitein brik "Catharina Hendrika", exploitant (eigenaar?) 'Hotel "Paviljoen" ZUIDBROEK', logementhouder, trouwt Zuidbroek 27 mei 1871 **Elizabeth Lever**, geboren Zuidbroek 26 december 1845, overleden Groningen 14 november 1905, dochter van Hindrik Geerts Lever, buitenvaarder, zeeman, en Trijntje Hindriks Klatter.
4. **Zwier Lambertus Havenga**, geboren Ter Apel (Vlagtwedde) 18 oktober 1834, overleden Muskegon City (Michigan, USA) 19 november 1909, kapitein schoener "Annette Nanninga", kastelein, laborer, trouwt Veendam 6 april 1867 **Fenna Hintjes**, geboren Ommelanderswijk (Veendam) 28 maart 1847, overleden Muskegon City (Michigan, USA) 27 juni 1912, dochter van Harm Jans Hintjes, boerenknecht, landbouwer, koopman, en Saartje Hindriks Groen.
5. **Alida Geertruida Havenga**, geboren Ter Apel (Vlagtwedde) 13 december 1837, overleden Rotterdam 9 januari 1898, trouwt (1) Veendam 28 juni 1865 **Halbe Panman**, geboren Veendam 28 juni 1865, overleden op zee 10 november 1870, stuurman schoener "Crescendo", stuurman kof "Catharina Johanna", kapitein kof "Catharina Johanna", kapitein galjoot "Alida Engelina", zoon van Aildert Jans Panneman, landbouwer, en IJken Geerts Boekhoud, landgebruikster; trouwt (2) Veendam 7 april 1879 **Hendrik Hut**, geboren Veendam 8 september 1836, overleden Groningen 22 februari 1913, buitenvaarder, stuurman kof "Hillechiena Magretha", stuurman, conducteur, koopman, commissionair (in granen), weduwnaar van Sophia Hall, zoon van Jakob Hendriks Hut, gezagvoerder schoenerkofschip "Grunus", en Marchien Siebolts Bekkering. Het tweede huwelijk loopt al snel op de klippen. Op 26 juni 1880 verhuist zij van Wildervank naar Veendam, vervolgens naar Breda en Rotterdam, met Eildert Hebel, Alida Berendina en letje Marchina uit haar huwelijk met Panman. Zoon Halbo Hut blijft achter bij zijn vader in Wildervank.
6. **Mettje Havinga**, geboren Zuidbroek 21 november 1843, overleden Muskegon Township (Michigan, USA) 19 juli 1895, trouwt (1) Veendam 31 oktober 1867 **Eppo Nieboer**, geboren Oosterdiep (Veendam) 26 augustus 1842, overleden op zee 10 november 1870, stuurman galjoot "Alida Engelina", zoon van Jan Harms Nieboer, landbouwer, en Hilligjen Rentes Zoutman, landgebruikster; trouwt (2) Veendam 7 april 1879 **Pieter Rozinga**, geboren Appingedam (aan boord) 24 augustus 1852, overleden Grant Township (Newaygo, Michigan, USA) 20 april 1923, begraven Grant, Hillside Cemetery 22 april 1923, boerenknecht, zeeman, lichtmatroos schoener 'Juiko van Deen', kok schoener 'Charlotte', spekslager, schipper, (day)laborer, farmer, zoon van Tammo Rozinga, buitenvaarder,

schipper, schippersknecht, turfschipper, en Derkien Klaassens IJtsema. Mettje en Pieter emigreren in 1883 met drie kinderen, Tammo, Pieter en Nanno Hendrik, naar de Verenigde Staten en vestigen zich in Muskegon in de staat Michigan.

Bronnen:

- AlleGroningers, Zoeken op naam, www.allegroningers.nl.
- Stadsarchief Rotterdam, Zoeken op personen stadsarchief.rotterdam.nl/zoek-en-ontdek/stamboom.
- Noordelijk Scheepvaartmuseum, monsterrollen, zoeken op Familienaam, Scheepsnaam en Woonplaats, www.noordelijkscheepvaartmuseum.nl.
- Delpher, Zoeken in kranten in de 17e, 18e, 19e en 20e eeuw, www.delpher.nl/nl/kranten.
- FamilySearch, Michigan Statewide Online Genealogy Records, www.familysearch.org/wiki/en/Michigan_Online_Genealogy_Records.
- Michiganology (voorheen Seeking Michigan): michiganology.org.
- Stichting Maritiem-Historische Databank, o.a. zoeken op Schip, Rederij, Scheepswerf en Gezagvoerder, www.marhisdata.nl.
- Castle Garden, America's First Immigration Center, www.castlegarden.org.

Noten:

- 1 Delpher, Opregte Haarlemsche Courant 7 december 1867.
- 2 Stichting Maritiem-Historische Databank, Ship ID 16405.
- 3 AlleGroningers, BS Veendam, 4 maart 1879, overlijdensakten 31a en 31b.
- 4 AlleGroningers, BS Veendam, 7 april 1879, huwelijksakten 18 en 19.

Jan Christiaan

Petronella J.C. Elema, Groningen

In het kader van de serie “Allochtonen rond de evenaar” noteerde ik in de loop der jaren ook gegevens over de dienstknecht Jan Christiaan, die circa 1775 door de heer Jacob Appius uit Suriname was meegenomen naar de veenborg Stadwijck in Sappemeer. Voor zover ik kon zien was zijn bestaan heel goed bekend, al was het alleen maar door het testament van zijn werkgever uit 1783. De relevante passage volgt hier:¹

3e Aen des testators swarte dienstknegt Jan Christiaen uit des testators nalatenschap alle jaeren een hondert en vier guldens (f 104) telkens te verschijnen op primo Julij, betaalbaar op den eerstkomende na des testators stervdag, genomen zelve die op ultimo junij kwam in te vallen, dat dan 's volgenden daags vervallende en te goed en zo vervolgens tot het overlijden van opgemelde knecht Jan Christiaen 's jaerlijks toe, edog niet verder als tot deszels jongste dag betaalbaar en dus ganschelijk als een lijffpensioen; ook nog generaelijk all des testators visch tuig, ditto gereedschappen, en wat daarbij eenigzints annex zij en behoord; item zijne snaphaen, jagt-zak, kruutbusch en hagelzak, bereids jaeren in gebruik; item zekere schilderij, verbeeldende den doop van den Moorman enz., voorts zijn livree & verders lijffs toebehoren werkelijk inzijne handen en magt gesteld; ook meede het bed, kussen en dekens, zo door de

knegten word beslapen, met de wederhelft der voorhanden boden lakens en kussen slopen; nog alle des testators nagt hembden zo oud als nieuwe, invoegen alsdan komen bevonden te worden; eindelijk generaelijk des testators meest bedragen kleederen zo boven als onder; latende dit artikel ter willekeur van de Hrn. Executeuren, aen wie hij testator de vrijpostigheid bezigt dezen getrouwen vreemdeling met ernst te bedeele.

Over de erflater het volgende:

Jacob Appius, ged. Groningen N.K. 17 sept. 1730, zn. van Matthias Hayko Appius en Geertruda Theodora van Brunsveld. Doctor in de beide rechten 25 juni 1755 (proefschrift De voluntate et consensu), advocaat aan het Hof van Holland te Amsterdam 6 nov. 1755, daarna ca. 20 jaar te Paramaribo.

Hij repatrieerde in 1775 naar Sappemeer waar hij nog bijna 15 jaar verbleef, samen met zijn zuster Margareta Jacomina Appius (overleden 6 dec. 1800).

J.J. Smedes meldt nog het volgende: Mr. Jacob Appius (1730-1789), een kleinzoon van de stichter van Woelwijk, krijgt de veenborg Stadtwijck in 1775 in handen. Hij had 20 jaar in Paramaribo doorgebracht en was toen gerepatrieerd.²

Stadtwijck ging 3 mei 1790 in eigendom over op Steven van Delden en Tjabbechien Ammes.

Jan Christiaan

Recentelijk vond ik wat er van Jan Christiaan geworden was. Hij trouwde namelijk na het overlijden van zijn werkgever alsnog, en vertrok naar de stad Groningen. Bij dat huwelijk, en ook alléén toen, droeg hij een familienaam: Van Akeren.

I. **Jan Christiaan** [van Akeren], uit de West Indiën, bij zijn huwelijk van Sappemeer, koetsier, bediende (vermelding 1844), tr. Sappemeer 15 april 1790 **Imke Jurriens**, bij haar huwelijk van Sappemeer, geb. Borgercompagnie [kort na 1760], overl. Groningen (als Imke Jurrien Voordewind, geb. Borgercompagnie, oud 83 jaar, Buiten het Kleine Poortje X 70) 13 aug. 1842, dr. van Jurjen Jurjens, schipper, en Lizabeth Reitses; zij hertr. Groningen 2 mei 1802 Willem Klasens Boerma [Boerma], ged. Appingedam 16 dec. 1767, arbeider, overl. Groningen (oud 61 jr.) 28 mei 1829, zn. van Klaas Willems [Boerma], kastelein, en Aafke Pieters [Schut].

Voordewind of Voor de Wind (beide vormen komen voor) was een schippersfamilie in Sappemeer, waarbij overigens de (overigens wel toepasselijke) familienaam in AlleGroningers pas na 1811 verschijnt, maar in het schuldprothocol van Sappemeer al vanaf 1785. De namen van Imke's ouders zijn ontleend aan haar overlijdensakte, en zij zou gezien de leeftijdsopgave geboren moeten zijn 1758-'59, maar haar ouders trouwden pas Sappemeer 14 dec. 1760 en wel als Jurjen Jurjens, van Borgercompagnie, en Lijsbeth Reijtzes, van Sappemeer. Imke's doop zal niet te vinden zijn, want bij het huwelijk van deze ouders stond aangetekend "doopsgezind". Behalve Imke waren er nog minstens drie kinderen: Jantje, Fokje en Hindrik Jurjens.

Jan Christiaans zal in of voor 1801 zijn overleden (ik vond geen vermelding daarvan), want zijn weduwe hertrouwde in het voorjaar van 1802. Op 1 april van dat jaar zien we een mooi rekest: Op den req. van Imke Jurjens weduwe van Jan Christiaans, als wettige voogdesse over hare drie minderjarige kinderen en alhier ter stede woonachtig, zijnde haar overleden eheman van de West Indiën geboortig en gene van zijne naastbestaanden bij remonstrante elders bekend,

hoe dezelve twee kamers hebbende, welke met een restant koopschat zijn bezwaart, staande dezelve in het Kleine Meer, welke zij't voordeligste voor haar boedel oordeelde te verkopen... Na gehoord rapport heeft de Municipaliteit haar in hare qualiteit daartoe geauthoriseerd, mits opening doende van het emploij der penningen aan de gecommiteerden van het Stads Neder Gerichte.³ Imke wilde met haar kinderen de boedel scheiden en daartoe moesten voogden worden aangezwoeren, maar zoals gezegd: van de kant van Jan Christiaans waren er geen relaties. Zij verzocht even later of die voogden gedurende de [Paas]vakantie mochten worden aangezwoeren.⁴ Dat gebeurde twee dagen later: Freerk Tielman voormond, Johannes Gielen en Christiaan Hupster voogden.⁵

Weer een dag later werd niet alleen de inventaris overgelegd van Hemke Jeurians met haar ehe-man Jan Christiaans. Onderaan de drie pagina's stond overigens wel weer Imke Jurjens wed. Jan Christiaan, ze zette een kruisje.⁶ Een behuizinge staande in't Kleyne Meer was voor f 1000 verkocht; er was nog f 200 op verschoten en ook verder waren er verscheidene schulden, meest van enkele tientjes. De inboedel was vrij normaal en kwam op een kleine f 50 uit, plus nog een schietgeweer voor anderhalve gulden en een snaphaan ter waarde van f 15, vast en zeker het exemplaar dat Jan Christiaan van zijn werkgever had geërfd. Er waren wel twaalf kleine schilderijen, maar het portret van de gedoopte Moor werd niet genoemd. Op dezelfde dag werd de boedelscheiding ingeschreven.⁷ De kinderen waren Jacob in't 12e, Johanna in't 10e en Hemke in't 6e jaar, dus alle drie kinderen uit het huwelijk waren nog in leven. Zij kregen tezamen f 302.5.6 en op hun 20e een uitboedeling; het lijfstoebehoren van Jan Christiaan(s) was weggestreept tegen de doodskosten.

Over de vernoeming van de kinderen: die is ongewoon. Jan Christiaan had uiteraard geen familie om te vernoemen, hij zal hun namen niet eens geweten hebben. De zoon Jacob heet zonder twijfel naar zijn broodheer en weldoener: Jacob Appius. De naam van de dochter Johanna blijft onduidelijk, de dochter Imke heet naar haar moeder, en de ouders van Imke Jurriens (Jurjen en Lijsbeth) komen niet aan bod.

De zoon Jacob Jans vond ik daarna niet meer genoemd, maar hij kan best in leven zijn gebleven want zijn naam was natuurlijk niet erg kenmerkend. Johanna bleef ongehuwd. Alleen Imke trouwde en kreeg kinderen; dat zullen de enige verdere nazaten van Jan Christiaan zijn geweest, dus ik heb dat onderdeel wat verder uitgewerkt.

Ook hier lijkt het erop, dat gekleurde jonge vrouwen geen onderdeel uitmaakten van de mainstream van het toenmalige leven. Johanna bleef ongehuwd; Imke trouwde eerst met een oudere weduwnaar, en jaren na diens vroege dood nog eens met een veel jongere neef van moederszijde.

Uit Imke Jurriens' tweede huwelijk werd nog geboren:

- a. **Klaas Boerma**, ged. Groningen N.K. 17 april 1803 (Boterdiep), scheepopjager, overl. Groningen (oud 21 jr., Buiten het Kleine Poortje P 223) 21 mei 1824.

Uit dit huwelijk:

1. **Jacob Jans**, ged. Groningen A.K. 9 maart 1791 (bij de A-Poort), nog vermeld 1802, verder niet aangetroffen.
2. **Johanna Jans Christiaans**, ged. Groningen A.K. 6 maart 1793 (bij de A), naaister, overl. Groningen (oud 51 jr.) 13 dec. 1844.
3. **Imke Jans**, ged. Groningen A.K. 5 april 1797 (buiten A-Poort), volgt II.

II. **Imke Jans** [later ook wel Imke Boerma of Boerema, naar haar stiefvader], ged. Groningen A.K. 5 april 1797, overl. Sappemeer (als Imke Jans, oud 89 jr.) 1 febr. 1890, tr. 1. Bedum 12 aug. 1820 **Geert Jannes van Dellen**, ged. Zuidwolde 25 okt. 1772, voerman, overl. Zuidwolde (gem. Bedum, oud 48 jr.) 15 maart 1821, zn. van Jannes Jans van Dellen en Geertje Geerts, eerder gehuwd (Zuidwolde 29 jan. 1804) met Grietje Daniels Rijkens, tr. 2. Groningen 6 maart 1830 **Hillebrand Hindriks Voordewind**, geb. Nieuwe Pekela 10 dec. 1807, zeeman, stuurman, overl. niet gevonden, zn. van Hindrik Jurjens Voordewind, zeeman, en Margaretha Hilbrands.

Imke's tweede man zal een neef van haar zijn geweest; ik neem aan dat Hindrik Jurjens een broer was van Imke Jurjens. De betrokkenen heetten occasioneel ook Voor de Wind.

Uit het eerste huwelijk:

1. **Imke van Dellen**, geb. Zuidwolde (gem. Bedum) 4 sept. 1820, overl. Groningen (oud 4 jr.) 11 aug. 1824.

Uit het tweede huwelijk:

2. **Hindrik Voordewind**, geb. Nieuwe Pekela 10 mei 1831 (tweeling), overl. Groningen (oud 2 jaar) 23 dec. 1833.
3. **Klaas Voordewind**, geb. Nieuwe Pekela 10 mei 1831 (tweeling), overl. Groningen (oud 2 jaar) 21 mei 1833.
4. **Klaas Voordewind** [ook: Voor de Wind], geb. Groningen 23 aug. 1833, stuurman, overl. Sappemeer (oud 73 jr.) 18 maart 1907, tr. Groningen 6 maart 1859 **Martha Boekholdt**, geb. Groningen 6 juni 1833, overl. Groningen (oud 28 jr.) 10 mei 1862, dr. van Cornelius Boekholdt, machinist, en Giselina Heres, tr. 2. Sappemeer 21 juli 1871 **Martha Meijer**, geb. Sappemeer 5 okt. 1833, overl. Sappemeer (oud 65 jr.) 8 maart 1899, dr. van Ties Alberts Meijer, winkelier, en Heekjen Heeres.
5. **Hindrik Voordewind**, geb. Groningen 8 nov. 1835, pomp-, blok- en mastenmaker te Sappemeer, overl. Rotterdam 29 jan. 1920, tr. Sappemeer 28 mei 1862 **Elisabeth Janssen**, geb. Sappemeer 18 febr. 1834, overl. (oud 67 jr.) Sappemeer 13 aug. 1901, dr. van Hindrik Janssen, wolkammer, en Grietje Jans Mandema.
6. **Dieko Voordewind**, geb. Groningen 6 sept. 1837, verder niet aangetroffen.

Noten:

- 1- GrA, Verz. familiepapieren [601], inv. no. 4, Slochteren, 5 sept. 1783.
- 2- Smedes, J.J., Rond Veenborg en Hooghout : kleine historie van Hoogezand en Sappemeer (Hoogezand/Sappemeer 1984), blz. 72.
Verdere literatuur: L. Smid, Oud Hoogezand in woord en beeld (Hoogezand/Sappemeer 1974), blz. 64; G.N. Schutter, Borgen en hofsteden in en om Hoogezand-Sappemeer (Hoogezand 1996), blz. 117-121.
- 3- GrA, Stadsbestuur van Groningen [1605], inv.nr. 648, Rekestboek dl. 83, 1 april 1802.
- 4- GrA, Stadsbestuur van Groningen [1605], inv.nr. 648, Rekestboek dl. 83, 12 april 1802.
- 5- GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen [1534], inv.nr. 883, RA III hh 5, 14 april 1802.
- 6- GrA, Weeskamerarchief [1462], inv.nr. 141, boedelinventaris 1802/18, scans 580-582, 15 april 1802.
- 7- GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen [1534], inv.nr. 4144, RA III x 210, fol. 46vo, 15 april 1802; ook ibid., inv.nr. 3765, RA III ij, zelfde datum.

Genealogie Gijsbert Jansen¹

Abraham van der Laan, Heiloo, bram.vanderlaan@quicknet.nl

Inleiding

Voor de inleiding verwijs ik naar GroninGEN januari 2017, jaargang 24 nr.1, blz. 14. Uitgangspunt voor deze genealogie, is de vermelding van Duinkerken, over: EDING, Johannes, ov. Farmsum 9 feb 1652, Alb. Stud. Gron. Joannes Edingh. Phil. P. Wittewierum 1642, Farmsum 1651- ov. x Annechien van't Laer.

De ouders² van Johannes Eding, die Duinkerken niet opgeeft, zijn Johan Jansen Edingh, snijder en staalmeester, otr. Groningen 20 maart 1613 Jacobien van Hasselt. Daarmee was de predikant de kleinzoon van Jan Jansen, schoolmeester, en N.N., en van Marcus van Hasselt, stads bussenschot, en Aeltjen Leving.

Over de ouders van zijn vrouw Annechien van't Laer, die evenmin vermeld zijn in Duinkerken, is ook meer te vertellen. Dit overzichtje haakt daarmee tevens in op een artikeltje "Hindrick van Laer, uit Groningen" door Antonia Veldhuis in HuppelDePup (2005), blz. 45-48.

Genealogie³

I. **Gijsbert Jansen**, tr. 1e **N.N.**, otr. 2e Groningen 23 december 1596 **Awke Peters**, afk. van Leeuwarden.

Ondertrouwinschrijving: Gijsberth Jansen ende Awke Peters, van Lewerden, is die publicatioen geaccorderth denn 23 decembris [1596], caverende Harmen Peters pachtenaer. Uit het eerste huwelijk:

1. **Jan Gijsberts van't Laer**, geb. ca. 1590.

Groningen 25 februari 1660⁴, punt 5 Request van Jan Gijsberts van't Laer olt tegens 70 iaeren ende lange onder de compagnie van de erb. collonel Bijma ende nu onder cap. Eeck hebbende gediend, oock geduijrende sijn dienst tegens den viant quetsuren gekregen, om wegen hoge olderdoem ende impotentheit met een appointement te mogen worden versien.

Uit het eerste of tweede huwelijk:

2. **Hindrick Gijsberts van't Laer**, volgt II.

II. **Hindrick Gijsberts van't Laer**, lidmaat Groningen (Hendrick Gisebertz schnider an't Brede Marckt) september 1625, snijder (1625), bouwmeester (1661), hopman (1664), overl. tussen 6 juni en 10 augustus 1667, otr./tr. 1e Groningen 22 augustus/4 oktober 1618 **Marrichjen Jansen**, overl. (voor of in) 1653, dochter van Johan van Hopsten en N.N., tr. 2e (voor maart 1653) **Marritien Alberts**, dochter van Albert Tammens en Walle N.N. Marritien Alberts otr./tr. 1e Groningen 7 september/5 oktober 1611 Frerick Jansen [Cuijck], overl. voor 18 augustus 1632, zoon van Jan Geerts, knokenhouwer, en Geese N.N., otr./tr. 2e Groningen 18 augustus/7 oktober 1632 Jan Eekenhorst, overl. voor maart 1653.

Ondertrouwinschrijving: Groningen 22 augustus 1618 Hindrick Gijsberts van Lahr Gijsbert Jansen soene present snider unde Marrijen Jansens Johan van Hopsten dochter de vader

present is de proclamatie consenteert den 22 augustij 1618. In margine: Martinikerk; per Arnoldum 4 oktober 1618.

Groningen 1 mei 1663⁵, gereg. 11 februari 1667 De edele erentveste vrouw Bate de Sigers, weduwe Sigers, leent van de e. hopman Hendrick Gijsberts van Laar in qlte., en zulks met expres consent en believe van de heren voorstanders van juffer Truda Clant, 900 car.gl. tegen 4½% rente, jaarlijks te betalen op 11 oktober.

Groningen 22 januari 1664⁶, gereg. 4 maart 1667 Gerhard d’Mepsche op Meininga, rentmeester der stad Groningen, en vrouw Titia van Walta anders d’Mepsche zijn huisvrouw lenen van de e. hopman Hendrick Gijsberts van Laar 1000 car.gl. tegen 4% rente, jaarlijks op dato deztes te betalen.

Groningen 28 maart 1664⁷, gereg. 23 november 1665 Wolter Clant ten Buir, Tesinge en Garmerwolde jr. en hoveling, en Aldegunda Ulgers e.l., lenen van hopman Hendr. Gijsberts van Laar en Anna van Laar wed. Edinck als bestevader en moeder van Johannes en Gijsbertus Eding, tot profijt van deze kinderen f 300 à 5%.

Groningen 13 augustus 1664⁸, gereg. 11 februari 1667 Wolter van Sigers t’Batenborch te Baflo, Ranum, Maarhuizen, Mensingeweer en Eenrum cum annexis, jonker en hoveling, geassisteerd door zijn lieve moeder vrouw Bate van Sigers, leent van de erentveste hopman Hendrick Gisberts van Laar in qlte., en zulks met expres consent en believe van de heren voorstanders van juffer Truda Clant, 700 car.gl. tegen 4½% rente, jaarlijks te betalen op 13 augustus.

Groningen 26 mei 1665⁹, gereg. 18 juni 1667, gecancelleerd vertoond 24 mei 1669 Clara van Hulten wed. wijlen Bernhard Altinck in leven raadsheer binnen Groningen leent f 1000 à 5% van hopman Hendrick Gijsberts van Laar en vr. Anna van Laar wed. Edinck als bestevader en moeder, mede curatoren over Johannes en Gijsbertus Edingh gebroederen.

Groningen 20 november 1665¹⁰, gereg. 23 november 1665 Jr. Wilhelm van der Loo vaendr. van een comp. te voet en Elisabet C[il]ant e.l. lenen van hopman Hendr. Gijsberts van Laar en Anna van Laar anders Eding als bestevader en moeder mede curatoren zijnde over Johannes en Gijsbertus Edingh, tot profijt van deze onmondigen f 650 à 5%.

Groningen 10 augustus 1665¹¹, gereg. 6 januari 1671, gecancelleerd vertoond 13 mei 1699 Ludolph Conders jr. en hoveling mede raadsheer in Groningen en overste schepper van Aduwerderzijl, leent van de erentf. Hopman Hendrick Gijsberts van Laar en vr. Anna van Laar wed. Edingh bestevader en moeder, mede curatoren over de onmondige Johannes en Gijsbertus Edingh gebroederen, f 600 à 5%.

Groningen 25 augustus 1665¹², gereg. 6 januari 1671 Ludolph Conders jr. en hoveling mede raadsheer in Groningen en overste schepper van Aduwerderzijl, leent van de erentf. Hopman Hendrick Gijsberts van Laar en vr. Anna van Laar wed. Edingh bestevader en moeder, mede curatoren over de onmondige Johannes en Gijsbertus Edingh gebroederen, f 1000 à 5%.

Groningen 15 oktober 1666¹³, gereg. 18 oktober 1668 De e. Jochum Frilinck en Cornelia Bromlevs (de familie heet Bromleeuw, met veel variaties) echteluiden woonachtig binnen Groningen lenen van de erentveste hopman Hendrick Gisberts van Laar 600 car.gl. tegen 5% rente te voldoen op 1 augustus ieder jaar.

Uit het eerste huwelijk:

1. **Anna (Annechien) van ’t Laer**, lidmaat Groningen (Annetie van’t Laer aen’t Brede Merckt) maart 1639, tr. [tussen 1639 en 1644] **Johannes Eding**, predikant¹⁴, overl. Farmsum 9 februari 1652, zoon van Johan Jansen Edingh, snijder en staalmeester, en Jacobien van Hasselt.

Groningen 20 januari 1664¹⁵, gereg. 4 maart 1667 Gerard d'Mepsche op Meijminga, rentmeester der stad Groningen, en vrouw Titia van Walta anders de Mepsche zijn huisvrouw lenen van de eer en deugdrijke vrouw Anna van Laar, weduwe Edingh, 1000 car.gl. tegen 4% rente, jaarlijks op dato dezès te betalen.

Groningen 26 mei 1665¹⁶, gereg. 18 juni 1667, gecancelleerd vertoond 24 mei 1669 Clara van Hulten wed. wijlen Bernhard Altinck in leven raadsheer binnen Groningen leent f 1000 à 5% van hopman Hendrick Gijsberts van Laar en vr. Anna van Laar wed. Edinck als bestevader en moeder, mede curatoren over Johannes en Gijsbertus Edingh gebroeders. Uit dit huwelijk:

- a. **Aeltien Eding**, geb. Ten Post, ged. Groningen 1 februari 1644, overl. voor 9 mei 1668, otr./tr. Groningen (voor haar bouwmeester Hindrick van Laer als bestevader) 2/21 februari 1661, (zie ook Leeuwarden 17 februari 1661 voor de afkondiging van het huwelijk), dr. **Jacobus Rekalff**, der rechten doctor, zoon van Jacob Rekalff en Trijntje Cornelis. Jacobus hertr. otr. Groningen (als Jacobus Rhecalff) (att. 30 mei) 9 mei 1668 Aurelia van Haarsma, en hertr. Leeuwarden 26 december 1671 Attje Ens. Hier wordt dus bouwmeester Hindrick van Laer genoemd als bestevader van Aeltien Eding! Dit zal dus Hindrick Gijsberts van't Laer zijn geweest.
- b. **Johannes Eding**, verm. geb. Ten Post, ca. 1646 (verm. student Gron 21 jan. 1664, Omlandus, phil.; er is ook een Joannes Edingh, Groninganus, op 20 maart 1672, als student ingesch. in Zutphen). Scheemda 9 februari 1694¹⁷ Hermannus Meijer, pastor, Jan Eding en Fopko Sibens verkopen aan Geert Everts en Eltie Jans land in Redekers heerd, en tezelfdertijd¹⁸ ook land aan Tiacko Ebels en Geesje Peters.
- c. **Gijsbertus Eding**, verm. geb. Ten Post, ca. 1648 (verm. student Groningen 21 nov. 1666, Omlandus; tevens werd Gisbertus Edingh, Groninga-Omlandus, 25 jaar, ingeschreven in Leiden op 24 aug. 1673), overl. begin juni 1725¹⁹. Scheemda 22 november 1692²⁰ Gysbert Edingh, doctor der beide regten in Groningen, verhuurt aan Hidde Sibels en Lammetien Claasens huis op Scheemderswaagh. Scheemda 5 juli 1698²¹ dr. Gisbert Edingh verhuurt aan Hedde Sibels en Lammetien Clasens huis en schuur.

Verder nog een aardige karakterschets van Gijsbertus Eding, uit de literatuur²².

Het gaat hier om de Frankforter schepen en burgemeester Zacharias Conrad von Uffenbach; deze maakte in de jaren 1709-1711 een reis door ons land en hij hield een dagboek bij. In Groningen bezocht hij vele academici en vooral: vele bibliotheken. Op blz. 52 schrijft de auteur:

Ten slotte werd nog een bezoek gebracht aan Gisbertus Edinck, minder om diens persoon dan wel om zijn boekerij. Deze bezat een bibliotheek van 15000 boeken, waarbij evenwel veel prullen waren, daar Edinck gewoon was op de aucties alles wat goedkoop werd te koopen. Er waren trouwens ook wel zeldzame werken bij. Edinck was iemand die, naar men beweerde, zelf niet veel van zijn boeken profiteerde, het was een potsierlijk man en volgens Uffenbach een rechte Hollander. Wat hij hiermee bedoelt, blijkt uit het volgende: "Voor dames, die zijn bibliotheek wenschten te zien, had hij Hook's Micrografie opengeslagen liggen bij de vergrooting van een vloot; ook had hij daarvoor in een doos een Neurenbergsche pop, die schreien kon."

En verder volgen hier dan de 3 genoemde kinderen uit het overzichtje van Antonia Veldhuis, met name Mettien, Abraham en Swaentien, maar nu in de juiste volgorde.

2. **Mettien (Medina) van't Laer**, geb. ca. 1632, overl. 29 juli 1663, tr., otr. Groningen 18 april 1657 **Thomas Alberthoma**, predikant²³, overl. Groningen 31 juli 1680, zoon van Albertus Alberthoma en Afrelia van Teddenhuisen.
Thomas²⁴ hertr., otr. Groningen 22 april 1665 Johanna Siertsema, wed. Ovingh. Die Oving was Rudolphus Oving, predikant²⁵, zoon van Hyndrich Hoevinck (Oving) en Maria Alting, tr. 1e Groningen 31 oktober 1619 Evertien van Borck, dochter van Claes van Borck en Ida Wicheringe, hij tr. 2e 1643 Goutje Budde en tenslotte (dus) 3e otr. Groningen 24 april 1658 Johanna Suffridus Sieurtsema.
3. **Abraham van't Laer**, geb. Zwanestraat, ged. Groningen 13 april 1642.
7 februari 1662²⁶ Req. Abraham van Laer, soon van de hopman Hindrick Gijsberts van Laar. Attestatie vd hr. prof. Borgesius en Landmeter enz.
4. **Swaentien van't Laer**, geb. Zwanestraat, ged. Groningen 4 februari 1644, jong overl.

Noten:

- 1- Aanvullingen en correcties op Duinkerken, X.
- 2- Vriendelijke mededeling van Fred Wiersema te Portland, Maine (VS).
- 3- Met dank aan Petronella J.C. Elema te Groningen, Antonia Veldhuis te Veenwouden, Klaas Bijsterveld te Sauwerd en Fred Wiersema te Portland, Maine (VS).
- 4- GrA, Statenarchief, toegang 1, inv.nr. 13.
- 5- GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen, Toegang 1534, inv.nr. 3982, RA III x 48, fol. 117vo.
- 6- GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen, Toegang 1534, inv.nr. 3982, RA III x 48, fol. 135.
- 7- GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen, Toegang 1534, inv.nr. 3981, RA III x 47, fol. 192.
- 8- GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen, Toegang 1534, inv.nr. 3982, RA III x 48, fol. 118.
- 9- GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen, Toegang 1534, inv.nr. 3982, RA III x 48, fol. 226.
- 10- GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen, Toegang 1534, inv.nr. 3981, RA III x 47, fol. 192vo.
- 11- GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen, Toegang 1534, inv.nr. 3985, RA III x 51, fol. 220.
- 12- GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen, Toegang 1534, inv.nr. 3985, RA III x 51, fol. 221.
- 13- GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen, Toegang 1534, inv.nr. 3982, RA III x 48, fol. 24.
- 14- W. Duinkerken, "Sinds de Reductie in Stad en Lande van Groningen", Bedum (1991). De (voor)ouders van Anna van 't Laer worden niet in Duinkerken vermeld.
- 15- GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen, Toegang 1534, inv.nr. 3982, RA III x 48, fol. 134vo.
- 16- GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen, Toegang 1534, inv.nr. 3982, RA III x 48, fol. 226.
- 17- GrA, RA Oldambt, inv. no. 7221.
- 18- GrA, RA Oldambt, inv. no. 7221.
- 19- GrA, Toegang 1605, Stadsbestuur van Groningen 1594-1815, inv. nr. 592, Requestboeken d.d. 11 juni 1725.
- 20- GrA, RA Oldambt, inv. no. 7221.
- 21- GrA, RA Oldambt, inv. no. 7221.
- 22- M.G. de Boer, "Een bezoek aan Groningen in't begin der vorige eeuw", GVA (1895), blz. 44-55.
- 23- W. Duinkerken, "Sinds de Reductie in Stad en Lande van Groningen", Bedum (1991).
- 24- Een aantal aanvullende gegevens worden niet in het artikeltje van Antonia Veldhuis vermeld!
- 25- W. Duinkerken, "Sinds de Reductie in Stad en Lande van Groningen", Bedum (1991). Duinkerken vermeldt hier o.a. het huwelijk van Rudolphus in 1643 met Goutje Budde. Goutje Budde zal zijn geweest Gouwtijen Derricks die otr/tr. Groningen 5/27 juli 1606 Johan Ffricks (Johan Reijners Frix).
- 26- GrA, Volle Gerecht van de stad Groningen, Toegang 1534, inv.nr. 133, RA III a66.

De Zevenkinderenwet

Door Eppo van Koldam m.m.v. Henk Hartog en Henk Boels

Een onbegrepen brief

Bij mijn onderzoek in de archieven van de gemeente Haren kwam ik de volgende brief gedateerd 6 april 1847 van de gouverneur aan de burgemeester tegen: *“Ten vervolge op mijn missive van den 12 dezer geef ik u thans berigt, dat de Heer Minister van Binnenlandsche Zaken, teneinde zich bepaaldelijk te kunnen verzekeren, of en in hoeverre de onderscheidene aanvragen van ouders of voogden van zeven kinderen, om de toepassing der wet van 29 Nivôse XIIIe jaar, voor één derzelve te erlangen, werkelijk in de termen dier wet vallen, die aanvragen met uitzondering van degenen, welke voorshands gebleken zijn voor eene afzonderlijke behandeling vatbaar te zijn, voor zoo veel de belanghebbenden in deze provincie woonachtig zijn, aan mij heeft doen toekomen, vergezeld van eenen modelstaat, naar welke zijne excellentie verlangt, dat de te geven renseignementen zullen worden opgemaakt”*¹. Bij het stuk zaten ingevulde modelstaten, die volgens de aantekening op het stuk op 26 mei 1847 aan de gouverneur waren toegezonden. De modelstaten hadden betrekking op de personen Geert Bolhuis en Willem Alberts Smid², die volgens de ingevulde gegevens beide zeven kinderen (niet meer en niet minder) hadden en elk voor één kind, respectievelijk Geert Hemmes Bolhuis (geboren 18 maart 1845) en Hindrik Smid (geboren 30 september 1845) toepassing der wet vroegen. Waar ging dit over?

Teamwork

Het aardige van onderzoek doen bij de Groninger Archieven is, dat je tijdens de koffiepauzes een vraag in de groep van mede-onderzoekers kunt gooien. “Wie weet iets van de wet 29 Nivôse XIIIe jaar?” “O, daar kom ik bij mijn onderzoek in de correspondentie van de gouverneur erg veel brieven van tegen”, reageert Henk Hartog. Maar ook hem is het niet helemaal duidelijk waar het om gaat. Het gaat hier om een Franse wet. En voor die wetgeving is Henk Boels, penningmeester van ons afdelingsbestuur, de grote specialist. Dus Henk gevraagd. Hij weet inderdaad de wet te vinden. Het is een erg korte wet. De wet bestaat namelijk slechts uit één artikel. De wet is vastgesteld op 29 Nivôse van het 13e jaar. Volgens onze Gregoriaanse kalender is dat 19 januari 1805. De wet zal na de Franse tijd in Nederland gewoon van kracht zijn gebleven. In het Nederlands vertaald luidt de eerste zin van wet als volgt:

*“Elke huisvader van zeven levende kinderen mag één van de jongens aanwijzen, die, wanneer hij zijn 10e jaar zal voleind hebben, op staatskosten zal worden opgevoed op een staatsschool van hoger- of middelbaar onderwijs of op een kunst- of ambachtsschool”*³.

Vervolgens wordt dan nog geregeld, dat de vader (of bij zijn overlijden de moeder of bij ook haar overlijden de voogden) binnen drie maanden na de geboorte van het zevende kind de aanwijzing moeten opgeven van het kind, dat voor de toepassing van de wet in aanmerking wordt gebracht. De opgaven van Geert Bolhuis en Willem Alberts Smid voldoen inderdaad aan deze criteria.

Waarom in 1847

Maar waarom speelt dit pas in 1847? Heb ik eerdere toepassingen van deze wet over het hoofd gezien? Gelukkig hebben we Google. Ik vind verwijzingen naar uitspraken van de Hoge

Raad en Kamerstukken, allemaal uit 1847. Schot in de roos is een artikel van Hermien Bosman-Balder in het 'Kwartaalblad Oud Meppel' van 2012⁴. Hier staat alles overzichtelijk in. Het spreekt vanzelf, dat ik dankbaar gebruik heb gemaakt van deze publicatie. Dit inclusief de boven weergegeven vertaling van de wet. Het blijkt, dat tot 1845 op de wet gebaseerde aanvragen steeds door de regering zijn verworpen met het argument, dat de Zevenkinderenwet in Nederland niet van kracht was. Totdat een meneer Cornelis Hoogland uit Den Haag dat niet pikte en naar de Hoge Raad stapte. En hij kreeg in mei 1846 gelijk! De wet was niet ingetrokken en daardoor in Nederland gewoon van kracht. De staat moest de aangewezen zoon van Hoogland opvoeden in een instelling als in de wet bedoeld of – als dat niet mogelijk was - acht jaar f.250,- per jaar betalen. De regering probeerde de Hoge Raad tot revisie van de uitspraak te verleiden, maar die hield het been stijf. Toen koos de regering er maar voor om Hoogland toe te zeggen, dat hij geld zou krijgen. Dat nieuws ging door het land en de aanvragen stroomden binnen. De regering probeerde ijlings de wet in te trekken en dat met terugwerkende kracht. Maar dat ging de Kamer weer te ver. Vervolgens kwam de regering met een nieuw wetsvoorstel, dat de intrekking behelsde op de dag van afkondiging. Dat was voor de Kamer acceptabel⁵. Daardoor kwam de wet met ingang van 2 april 1847 te vervallen. De regering toonde zich vervolgens toch nog weer een slechte verliezer door ook voor 2 april 1847 ingediende aanvragen af te wijzen. Wederom moest de Hoge Raad de regering terecht wijzen. Daarbij werd wel de termijn van acht jaar verminderd tot vier jaar. Maar vier jaar f.250,- was in 1847 voor veel inwoners een vermogen.

De aanvragen in Groningen

De door Henk Hartog verzamelde gegevens uit de correspondentie van de Gouverneur⁶ heb ik verwerkt in een overzicht, dat inclusief een toelichting te vinden is als bijlage bij deze aflevering van GroninGen op de website van onze afdeling⁷. Uit het overzicht blijkt, dat er in onze provincie ongeveer 100 aanvragen om een uitkering op basis van de wet zijn ingediend. De aanmeldprocedure verliep tamelijk chaotisch. Er zijn diverse overzichten met soms – deels – dezelfde namen. Overigens zijn de aanvragen slechts afkomstig uit de helft van de gemeenten in de provincie. We moeten er dus vanuit gaan, dat een redelijk aantal inwoners van onze provincie deze vette vogel over het net hebben laten vliegen. Op basis van eigen genealogisch onderzoek kunt u nog eens nagaan, of dat ook voor uw voorouders geldt met wellicht een tandenknarsende uitkomst. De aanvraag moest worden gedaan binnen drie maanden na de geboorte van het zevende kind en alle zes voorgaande kinderen moesten dan nog in leven zijn. Een deel van de aanvragen zal wel niet aan deze criteria hebben voldaan. Bij de aanvraag moest een zoon worden aangewezen, waarvoor vanaf het tiende jaar vier jaar lang f.250,- zou worden ontvangen. Als dit kind voor het tiende jaar overleed, werd niets uitgekeerd. Als het na het tiende jaar overleed, werd een lopende uitkering stopgezet. Van 68 aanvragers uit de provincie is het geboortjaar van de aangewezen zoon bekend. Verreweg de meeste aanvragers spelen 'op zeker' en hebben een al wat oudere zoon aangewezen. Slechts 13 aanvragers wijzen – wellicht bij gebrek aan een alternatief - een zoon aan met een geboortjaar vanaf 1840.

Terug naar Haren

Zoals in de eerste alinea aangegeven kwamen twee aanvragers uit Haren: Geert Bolhuis en Willem Alberts Smid⁸. Geert Bolhuis kwam voor de toepassing van de wet met zijn hakken over de sloot. Uit zijn eerste huwelijk met Jantien Assies werden vier kinderen geboren, waarvan

een dochter jong overleed. Uit zijn tweede huwelijk met Grietien Hemmes had hij tot eind 1846 twee kinderen. Dat maakt samen vijf levende kinderen. Maar dan bevalt zijn vrouw op 11 december 1846 van een tweeling.

Twee meisjes, die nog blijven leven ook. Wat voor tweelingen in die tijd best bijzonder is. Bolhuis vraagt de uitkering aan voor zoon Geert Hemmes Bolhuis, geboren 18 maart 1845, uit zijn tweede huwelijk. Dit met voorbij gaan van de zonen Popke (1835) en Willem (1838) uit zijn eerste huwelijk. Bij het voorstel tot intrekking van de Zevenkinderenwet heeft de regering onder andere aangevoerd, dat de wet ondoelmatig en onredelijk is,

omdat zij *“inplaats van hare gunsten te beperken tot het tegemoet komen in de kosten van opvoeding van een kind van onvermogene ouders van huisgezinnen, waarin zeven of meer kinderen aanwezig zijn – hare gunsten van de eene zijde zelfs tot de vermogendste ingezetenen uitstrekt, van de andere zijde alle tegemoetkoming onthoudt aan de vaders van het vrouwelijk geslacht, of van meer dan zeven kinderen, wanneer de mogelijkheid niet bestaan heeft om binnen drie maanden na de geboorte van het zevende kind een zoon aan te wijzen”*⁹. Het criterium ondoelmatig lijkt zeker van toepassing op Geert Bolhuis. Hij behoort volgens het register van de hoofdelijke omslag in 1846¹⁰ tot de rijkste inwoners van de gemeente Haren. Hij heeft in 1834 een nieuwe boerderij laten bouwen aan de Rijksstraatweg 10 (zie foto). In 1849 wordt Geert Bolhuis assessor van de gemeente. Een benaming die daarna al snel wordt gewijzigd in wethouder. Hij zal deze functie uitoefenen tot mei 1883.

Willem Alberts Smid vestigt zich in 1829 in Haren. Hij begint een smederij op het perceel dat later het adres Rijksstraatweg 142 krijgt (hoek Molenweg). Hier blijft lang een smederij gevestigd, maar dan wel in een nieuw pand, al zou je dat niet geloven als je de foto ziet. Met zijn vrouw Aaltien Roelfs Smid krijgt Willem negen kinderen. Twee overlijden echter al op jonge leeftijd. Hun negende boreling Jan Smit op 13 januari

1847 is daarom in de telling de zevende. In 1847 zijn in leven de zoons Roelf (1830), Albert (1834), Willem (1843), Hendrik (1845) en de genoemde Jan (1847). Zoon Hendrik, geboren op 30 september 1845, wordt aangewezen voor de toepassing van de wet. Anders dan bij Geert Bolhuis is de uitkering aan het gezin Smid wel doelmatig. Zeker

omdat vader Willem al in 1848 overlijdt, waardoor de uitkering ten goede komt aan zijn weduwe.

De uitvoering in Haren

Omdat beide aanvragers in Haren een zoon hebben aangewezen, die geboren is in 1845, blijft het voor wat betreft de uitvoering van de wet lang stil in Haren. Maar op 20 december 1854 komt de zaak keurig op tijd weer in beweging. Geert Bolhuis en de weduwe Willem Alberts Smid krijgen van de burgemeester doorgezonden een brief van de Commissaris des Konings, die op zijn beurt weer een brief heeft ontvangen van de Minister van Binnenlandsche Zaken, waarin wordt aangegeven, dat beiden recht hebben op een jaarlijkse uitkering van f.250,- en dat zij daartoe, wanneer een jaar zal zijn verstreken na den dag op welke de aangewezen kinderen den volle leeftijd van tien jaren zullen hebben bereikt, een attestatie de vita kunnen toe zenden¹¹. En op 19 maart 1856 stuurt de burgemeester een brief aan de Commissaris des Konings met als inhoud: *“betrekkelijk de toepassing van de bepalingen der wet van 29 Nivôse, XIII jaar, ten behoeven van Geert Bolhuis, alhier, heb ik de eer bij dezen de attestatie de vita te zenden, teneinde aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken te worden opgezonden”*¹². Met betrekking tot Hendrik Smit volgen gelijksoortige brieven.

Noten:

- 1- Archief Gemeente Haren, Deel I, toegang XXXXX, Ingekomen stukken 1847.
- 2- Willem Alberts Smid wordt in de burgerlijke stand meestal vermeld met als achternaam Smit en een enkele keer met Smith.
- 3- Vertaling ontleend aan; Hermien Bosman-Balder, *De wet van 29 Nivôse van het jaar XIII (19 januari 1805) of de Zevenkinderenwet*, in Kwartaalblad Oud Meppel, jaargang 34, blad 3, pagina 51 (2012), geraadpleegd via oudmeppel.nl op 9 april 2020.
- 4- Zie noot 3.
- 5- Zie repository.overheid.nl/frbr/sgd/18461847/0000445932/1/pdf/SGD_18461847_0000305.pdf
- 6- Groninger Archieven, toegang 800. Zie voor de inventarisnummers uit de ‘Ingekomen en minuten van uitgaande stukken, 1824 – 1941’ de bijlage op de website ngv-groningen.nl/bijlagen-bij-artikelen/.
- 7- Zie noot 6 voor de link.
- 8- Zie voor hun gezinsstaten de bijlagen bij dit artikel via de in noot 6 vermelde link.
- 9- Hermien Bosman-Balder, t.a.p.
- 10- Archief gemeente Haren, deel I, toegang 759, Kohier van hoofdellijke omslag 1846.
- 11- Archief gemeente Haren, deel I, toegang 121, Kopieën en brievenboeken van uitgaande brieven 1854.
- 12- Archief gemeente Haren, deel I, toegang 123, Kopieën en brievenboeken van uitgaande brieven 1856.

Bonneke Adams of Bonne Bontjes (1739-1785)

Petronella J.C. Elema, Groningen

In het Tijdschrift van de Vereniging voor genealogie en historie Westerwolde 29 (2008) no. 2, juni, p. 53-58, verscheen het artikel “De oudste generaties van een familie Bontjes (deel IV) (Oudeschans, Bellingwolde) / Petronella J.C. Elema en Abraham van der Laan”.

Generatie III.2 betrof Bonneke Adams, later: Bonne Bontjes (1739-1785), over wie ter plaatse maar weinig details werden gegeven. Toen ik nu, tien jaar later, wat meer gegevens over hem aantrof, werkte ik dit gezin (inclusief de kinderen) verder uit.¹

III.2. **Bonneke Adams** [vanaf 1771: Bonne Bontjes], ged. Oudeschans 19 april 1739, bij zijn huwelijk van Bellingwolde, lidmaat op belijdenis Groningen (Bonneke Adams aan Ossemarkt) maart 1766, overl. (verdronken) Groningen 13 aug. 1785, zn. van Adam Bontjes en Anna Beuckers, tr. Groningen (als Bonne Adams, van Bellingwolderschans), otr./tr. Groningen (voor haar Jan Edskes als neef) 16 april/19 mei 1768 **Jantjen Jans**, ged. Appingedam 24 juni 1731, overl. Groningen (Westkant der A, lijklaken N.K.) 1 dec. 1784, dr. van Jan Coerts, turfschipper, en Pieterke Jurriens.

Bonne's schoonouders trouwden reeds in de periode 1713-1716 in Appingedam; Jantje was geboren 1731 en daarmee ouder dan haar man.

Over zijn dood worden we ingelicht door een rekest van G. Bresserts en G. Kip, dat het lijk van Bonne Bontjes eergister alhier in het water gevonden zijnde, zij als de hier zijnde naaste vrienden van de overledene, door de nabuuren zeer sterk worden gedrongen dat lijk ter aarde te bestellen. Dan gemelde overledene hebben nagelaten twee minderjarige kinderen alsmede nog wel 5 of 6 volle broeders en zusters heeft, welke egter hier niet zijn woonagtig, zo durven remonstranten zonder autorisatie hiermede niet bemoeijen; en dewijl egter die bezorging noodzaaklijk en spoedig moet geschieden, zo verzogten remonstranten ongepraedijuceerd in alles hertoe te mogen worden geautoriseerd.²

B & R keurden dat goed, en zo zal Bonne nog netjes begraven zijn. Zoals gezegd: hij liet twee kinderen na, die nu wees waren. Logischerwijze zouden ze aansluitend in het diaconieweeshuis zijn terechtgekomen, maar dat was nog niet direct noodzakelijk, want een vriendin van hun overleden moeder had zich over hen ontfermd. Het hoe en waarom daarvan blijkt uit haar rekest van vier maanden later:

*Op den req. van Grietje Luitjes Hagel, dat voor eenige maanden tot zig hadde genoomen de twee kinderen van Bonne Bonjes uit hoofde der vriendschap welke suppliant destijdes met der kinderen moeder, alstoen overleden, hield, uit vreesse dat door den vaders dronkenschap dezelve zouden gebrek lijden en ommekomen. Alzo gemelde Bonne Bonjes den 16 aug. is overleeden en d'naaste vrienden zig aan die kinderen niet bekreunen nog met de nalatenschap bemoeijen, maar wel bij apostille van den 18 aug. jongst tot het bezorgen dier funeralia zijn geauthoriseerd, en dus suppliant niet kan worden vergerd die kinderen verder te onderhouden, zo verzogte dat de oudsten van het Diaconie kinderhuis mogten worden geauthoriseerd gemelde kinten, oud 14 en 12 jaaren, tot zig te neemen.*³

Volgens het eerste rekest moet Bonne op de 16e augustus zijn overleden; volgens de beide begraafakten was dat op 13 augustus, dus misschien heeft hij enkele dagen in het water gelegen voor hij werd gevonden. En we mogen wel aannemen, dat hij daar in dronkenschap in terechtgekomen is!

De ene vermelding geeft aan dat hij twee minderjarige dochtertjes naliet, de "vrienden" waren Daniel Pieters buiten de A-Poort en Gijsbert Brestius voor de Heerepoort. De andere gaf tot naaste vrienden Jan Bontjes tot Amsterdam en Jan Volkers tot Appingedam. Het rekest vermeldde G. Bresserts (dat moet Gijsbert Brestius zijn) en G. Kip.

Die twee dochters waren Pieterke, toen 14 jaar, en Anna van 12. De oudste werd medio januari in het weeshuis ingeboekt, zo'n vijf weken na het verzoek van Grietje Luitjes Hagel.

Uit dit huwelijk:

1. **Adam Bonnes**, ged. Groningen 3 sept. 1769, jong overl.
2. **Pieterke Bontjes**, ged. Groningen N.K. 21 april 1771 (westzijde van de A), lidmaat op belijdenis (Pietertje Bontjes uit het Diac. Kinderhuis) febr. 1792, overl. Groningen (oud 68 jr.) 13 sept. 1832, otr./tr. Groningen M.K. 15 sept./6 nov. 1792 **Lammert Wessels** [Kuipers], geb. Groningen ca. 1766 [hij is daar mogelijk ged. 23 sept. 1767 als Lammigjen, sic], schipper, turfschipper, overl. Groningen (Leliestraat L 131, oud 62 jr.) 25 jan. 1829, zn. van Wessel Geerts, schipper, en Janna Arents.

Pieterke Bontjes dogter van Bonne Bontjes oud 14 jaar, werd opgenomen in het Groene Weeshuis 18 jan. 1786.⁴ Zij ging uit het huis 7 mei 1792 en tekende de dankbetuiging als Pietertjen Bontjes.

Bij haar huwelijk heette zij Pietertje Manus (!) en bij de geboorte van de eerste twee kinderen Pietertje Broeksmit. Die naam was niet helemaal uit de lucht gegrepen, want bij de ondertrouw verscheen voor haar een Hindrik Broeksmit als verzochte getuige. Maar vreemd is het wel! Zij trouwde een half jaar nadat zij uit het weeshuis was gegaan, en tussen ondertrouw en trouw zat een ongewoon lange periode.

Haar kinderen zijn vermoedelijk de enige nakomelingen van Bonne Bontjes, zodat ik dezen hier globaal weergeef.

Uit dit huwelijk:

- a. **Wessel Lammerts** [Kupers], ged. Groningen M.K. 26 febr. 1793 (Kattenhage), schippersknecht (1914), arbeider (1833), overl. Groningen (oud 40 jr.) 24 juli 1833, tr. Groningen 27 febr. 1814 **Rensien Oitingh**.
- b. **Bonne Lammerts**, ged. Groningen M.K. 29 juni 1794 (Drekstoep), schippersknecht (1814), zoutkeetknecht (1819), tr. 1. Groningen 6 febr. 1814 **Hinderika Simons**, tr. 2. Groningen 11 juli 1819 **Dorothea Stuts**.
- c. **Janna Lammers** / **Wessels**, ged. Groningen M.K. 22 mei 1796, dienstmeid, overl. Groningen 14 sept. 1860, tr. Groningen 17 nov. 1831 **William Falconer**.
- d. **Geert Lammerts**, ged. Groningen 23 maart 1798 (Drekstoep), jong overl.
- e. **Jantien Lammerts** / **Wessels**, ged. Groningen 4 febr. 1800 (Oude Drekstoep), overl. Groningen (oud 39 jr.) 4 febr. 1840.
- f. **Geert Lammerts**, ged. Groningen M.K. 29 nov. 1801 (Drekstoep), arbeider, tr. Groningen 30 dec. 1832 **Annechien Pieters**.
- g. **Arent Lammerts**, ged. Groningen M.K. 9 dec. 1803, overl. Groningen (oud 4 jr.) 21 dec. 1807.
- h. **Lammert Lammerts**, ged. Groningen M.K. 18 juni 1806 (Drekstoep).
- i. **Roelof Lammerts** [Kuipers], ged. Groningen M.K. 9 dec. 1808 (Drekstoep), arbeider, overl. Groningen (oud 37 jr.) 14 juni 1746, tr. 1. Groningen 18 maart 1838 **Christina de la Vosse** [Fosse], tr. 2. Groningen 3 aug. 1845 **Egberdina Harms**.
- j. **Elisabeth Lammerts**, ged. Groningen M.K. 7 mei 1811 (Drekstoep), overl. Groningen (oud 9 dg.) 11 mei 1811.
- k. **Arend Wessels** / **Lammerts**, geb. Groningen 16 maart 1813, overl. Groningen (oud 3 wk.) 6 april 1813.
- l. **Anna Wessels**, geb. Groningen 1 mei 1815, werkster (1858), overl. Groningen (oud 70 jr.) 22 juli 1885, tr. 1. Groningen 25 maart 1838 **David Brekhoff**, tr. 2. Groningen 10 jan. 1858 **Reindert van Duinen**.

3. **Anna Bontjes**, ged. Groningen N.K. 16 febr. 1771 (tegenover het Jacobsgasthuis). Vreemd genoeg trof ik haar inschrijving in het weeshuis niet aan; wel dat van haar oudere zusje maar niet van Anna. Toch zal zij er zijn opgenomen, want zij deed belijdenis in mei 1794 (twee jaar na Pietertje) als Anna Bons uit het Groene Weeshuis. Ik vermoed dat zij is overleden als Anna Bontjes, oud 49 jr., geboren en wonende te Groningen, ongehuwd en ouders onbekend, die in het gereformeerde diaconie arm- en kinderhuis woonde. Haar dood op 22 okt. 1826 werd aangegeven door twee andere bewoners van het gesticht in kwestie. Hoewel zij volgens die akte ongehuwd was, kan zij niettemin gehuwd zijn geweest. Een Anna Bonnes, van Groningen, tr. Groningen 7 juli 1805 Martinus Meijer, geb. Groningen 1747/48, wolkammersknecht, overl. Groningen (oud 71 jr.) 12 mei 1819, zn. van Hindrik Meijer, metselaar, en Stientien Hindriks [= Christina Harckema]. Bij zijn overlijden in 1819 was deze Anna Bonnes nog in leven.

Noten:

- 1- Met dank aan de heer A. van der Laan te Heiloo.
- 2- GrA, Stadsbestuur van Groningen [1605], inv.nr. 633, Rekestboek dl. 68, 18 aug. 1785.
- 3- GrA, Stadsbestuur van Groningen [1605], inv.nr. 633, Rekestboek dl. 68, 13 dec. 1785.
- 4- GrA, Ned. Herv.Gem. Groningen, Diaconie [1457], inv.nr. 253, blz. 222, 18 jan. 1786.

Haversack (Groningen)

Petronella J.C. Elema, Groningen

I. **Simon Haversack** [Haeversack], van Luiten ter Gaen [Gaem?] bij Hamburg, otr./tr. Groningen 17 juli/13 aug. 1697 **Elsijn Geerts**, van Cloppenburg in Westphalen.

Zij zijn Luthers.

De herkomst-plaatsnaam van de man is tot dusver niet geïdentificeerd. Een suggestie van derden was Altengamme in het gebied Vierlande ten O. van Hamburg, tussen Elbe en Bille.

De vrouw kwam als Elsijn Geerts voor bij het huwelijk, als Elsjen Simons bij enkele dopen, als Elsien Jans bij de doop in 1701 en als Elsjen Jacobs bij de doop in 1705.

Trijntjen Jans wed. Tonnis Willems maakte in 1722 afkoop met haar minderjarige dochttertje. Opzienders waren toen: Sicco Everts en Sijmen Haversack (GrA, Weeskamerarchief [1462], inv.nr. 95, Kleine Afkopen, fol. 2, 18 juli 1722). Ik zag geen relatie; misschien waren deze opzienders wel gewoon burens of bekenden.

Uit dit huwelijk:

1. **Peter Haversack**, geb. Groningen 3 mei, ged. (Luthers) 8 mei 1698, volgt II.
2. **Johannus Haversack**, geb. Groningen 1 dec., ged. (Luthers) 1 dec. 1700.
3. **Aaltien Haversack**, geb. Groningen 20 nov., ged. (Luthers, getuige Elsebet Jans) 20 nov. 1701.

4. **Anna Haversack**, geb. Groningen 23 juni, ged. (Luthers, getuige Beerte Hindricks) 24 juni 1703.
5. **Jantje Haversack**, ged. Groningen N.K. 7 mei 1705 (buiten de Oosterpoort).
6. **Jan Haversak**, ged. Groningen Gr.K. 15 aug. 1706 (buiten de Oosterpoort).

II. **Pieter Haversack**, geb. Groningen 3 mei, ged. (Luthers) 8 mei 1698, overl. Groningen (Pieter Sijmons Haversak, Buijten Ooster Poort, lijkklaken N.K.) 3 nov. 1770, tr. 1., otr./tr. Groningen (voor haar Hendrik Hindriks broeder) 6 nov./23 nov. 1723 **Freerikjen Willems**, van Groningen, tr. 2. (als Pieter Simons Haversak, van Groningen), otr./tr. 14 jan./31 jan. 1769 **Cunnigje Luppes**, geb. Muntendam 15 juni, ged. Zuidbroek en Muntendam 19 juni 1712, dr. van Luppo Tonnis en Harmcke; zij tr. eerder, otr./tr. Groningen 13 febr./23 maart 1734 Pieter Jans Vincent, van Kampen.

Er moeten kinderen uit dit huwelijk zijn geboren, maar ik heb geen doopinschrijvingen kunnen vinden.

Uit het eerste huwelijk:

1. **Jan Pieters Haversack**, van Groningen, overl. voor 1775, otr./tr. Groningen 31 juli/18 aug. 1762 **Annigje Mensens**, van Groningen [later: van Delfzijl], dr. van Mense Pieters [en vermoedelijk Antje Harms]; zij hertr. (a), otr./tr. Groningen 29 okt./27 nov. 1775 Derk Wilkes, van Goningen, en (b), otr. Groningen 29 okt., tr. (Luthers) 5 sept. 1785 Simon Pieter Helmhart, tamboer in het regiment van de luitenant generaal van Sommerlatte, van Giessen, Hessen-Darmstadt.

Bijlage Habersack

I. **Philipp Habersack**, metselaar, tr. **Maria Catharina Krieger** [Criegen, Crieger].

Zij wonen te Burghaun, Hessen, Duitsland.

Uit dit huwelijk:

1. **Michael Habersack**, volgt II.

II. **Michael** [Michel, Machiel] **Habersack**, geb. Burghaun 29 sept. 1771, fuselier (1821), soldaat (1833), overl. Engelbert, op de Roode Haan (gem. Noorddijk) 18 febr. 1847 (overlijden ook ingeschreven te Groningen), tr. 1. Groningen 22 april 1821 **Joanna Janse**, ged. Amsterdam (R.K. De Posthoorn, getuigen Joannes Mantel en Joanna Janse) 12 febr. 1774, koopvrouw (1832), overl. Groningen (oud 58 jr.) 26 juni 1832, dr. van Hermannus Janse, matroos, en Agniet Maagdenburg, eerder gehuwd met Geert Berends, tr. 2. Groningen 17 febr. 1833 **Willemtie Jans**, ged. Groningen 22 juni 1785, breidster, overl. Groningen (oud 64 jr.) 16 jan. 1850, dr. van Jan Beerends, vuilnismenner, en Maria Geskes.

Machiel Haverzak stierf op de Roode Haan. Volgens 'bekomene informatie' was hij oud 84 jaar en woonde te Groningen, waar zijn vrouw Willemtie Jans nog woonachtig was.

In Groningen werd zijn overlijden ingeschreven als van de soldaat Michel Habersack, oud 71 jr. Hier was er meer over hem bekend, ook zijn ouders werden in de akte genoteerd. Bij zijn beide huwelijken luidde de naam Habersack.

Gelijk Lijk -

Geert Kuiper uit de Pekela

Antonia Veldhuis, Veenwouden

Waarom is Klaas op zondagavond in Winschoten?

Waarom loopt hij op 12 november 1893 in het donker, bij het spoor?

Is hij depressief, in gedachten, struikelt hij of is het gewoon een ongeluk?

Uit het *Dagboek 1878-1923* van Frederik van Eeden haalde ik dat het van zaterdag op zondag 12 november hard had gevoren, men moest gaten in het ijs hakken om te kunnen baden. De maandag erop was het helder koud weer met meer wind. De zondag zelf was het min 1 graad. Uitglijden had ik dus ook nog als optie voor dit ongeval.

Wat er op die zondagavond voorviel is te lezen in het korte krantenbericht dat in diverse kranten, van elkaar overgenomen, verschijnt: 'De fabrieksarbeider Kuiper te Winschoten is Zondag-avond door de stoomtram overreden. De man was oogenblikkelijk dood.' In de wat langere versie staat erbij dat de machinist of de conducteur hiervan niets bemerkte. En dat de man bijna oogenblikkelijk een lijk was.

Gezien het ontbreken van meer informatie in kranten dacht ik dat we de oorzaak van dit drama nooit zouden kunnen achterhalen. Het liep even iets anders.

De kortere versie van het gebeuren verscheen op 15 november in het *Dagblad van Zuidholland en 's Gravenhage* (man was oogenblikkelijk dood) en in de *Provinciale Drentsche en Asser courant* (werd gedood).

De wat langere versie stond op 15 november in de *Leeuwarder Courant* (de man was bijna oogenblikkelijk een lijk), in *Het vaderland* (de man was bijna terstond een lijk), op 16 november in *De grondwet*, *De Maasbode* en in de *Tilburgsche courant*. Op 20 november stond het stukje in de *Opregte Steenwijker courant* en op 6 december in *De Volksstem*.

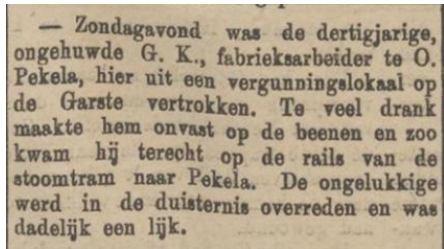
Zondagavond is zekere Kuiper, fabrieksarbeider te Winschoten, door de stoomtram overreden, zonder dat de machinist of de conducteur het bemerkte. De man was bijna oogenblikkelijk een lijk.

Ook de *Haagsche courant* van 15 november 1893 wijdt er twee regels aan onder het kopje *Eenige spoorwegongelukken*: 'Te Winschoten werd Zondag door de stoomtram een man uit Pekela overreden.'

Het overlijden van de 30-jarige Geert Kuiper werd op 13 november 1893 aangegeven door de 46-jarige slachter Aalf Niemantinga uit Oude Pekela en de 53-jarige arbeider Gerrit Lubbers van Winschoten, beide waren geen bloedverwanten. Geert was de ongehuwde zoon van Klaas Kuiper (scheepsbouwer, overleden) en van Freeke Mulder. Hij woonde in Oude Pekela, waar hij – op 11 december 1862 – vijf maanden na het huwelijk van zijn ouders werd geboren. Zijn twee jongere broertjes, beiden Hendrik geheten, overleden jong. In 1870 werd zus Regina geboren. Vader Klaas overleed op 4 januari 1873.

Al het jaar erna trouwde moeder met Aalf Niemantinga. Het echtpaar kreeg vier kinderen, waarvan er ook weer twee jong overleden. Op het moment dat Geert zijn ongeluk kreeg woonden Geert en zijn halfzus Elsina Hendrikje en halfbroer Hendrik waarschijnlijk nog thuis. Zus Regina was in 1891 gehuwd met papiermaker Berent Riemeijer.

Omdat ik het vreemd vond dat ik er in de plaatselijke bladen niets over kon vinden zocht ik op de zoektermen *stoomtram Winschoten*. Dit leverde een berichtje op in het *Nieuwsblad van het Noorden* van 15 november, met daarin alleen de initialen van Geert Kuiper. En de oplossing hoe het ongeval heeft kunnen gebeuren: oorzaak drank: '– Zondagavond was de dertigjarige, ongehuwde G. K., fabrieksarbeider te O. Pekela, hier uit een vergunningslokaal op de *Garste* vertrokken. Te veel drank maakte hem onvast op de beenen en zoo kwam hij terecht op de rails van de stoomtram naar Pekela. De ongelukkige werd in de duisternis overreden en was dadelijk een lijk.'

NOG ÉÉN?

In *Het Nieuws van den dag*: *kleine courant* staat op 15 november het volgende stukje: 'Te Winschoten is Zondagavond de stoker B. van een der fabrieken te Oude- Pekela door de stoomtram overreden. De ongelukkige was terstond dood.' Waarschijnlijk is dit 'onze' Geert met een verkeerd initiaal. Twee dodelijke ongelukken met de stoomtram in dezelfde plaats, beide 's avonds, lijkt me wel erg veel. Hoewel sommige kranten spoorwegongelukken als kopje hadden.

Met dank aan Harry Perton, Harm Selling, Emmy Neut-Regts en Jennie Zalk-Atema.

Alle@@@I digit@@@I drienzestig (63)

Antonia Veldhuis, Veenwouden

Zo en af toe kom je een handschrift tegen dat moeilijk te ontcijferen is. Heeft u zo'n akte of bent u van plan oude(re) aktes te gaan transcriberen (vertalen), dan is mogelijk de website watstaatdaer.nl nuttig voor u.

Op deze site kunt u *oefenen*, is er een *forum* en *uitleg*. Bij oefenen kunt u makkelijk of moeilijk instellen en Letters & cijfers, Woorden & afkortingen en Complete teksten selecteren. Daaronder staat de *Paleopuzzel*, *Dieren lezen* (een aanrader), een *Verborgene Verleden* en info over het tijdschrift *Tijdschrift*. Komt u er niet uit? Kijk dan bij *Uitleg*.

Op weikopiebes.nl/vakantie10/reis2017.htm staat *De Ommelanden*. Een hedendaags historisch reisverslag van de route. Westerkwartier, Het Hogeland, Gorecht – Veenkoloniën – Oldambt – Westerwolde. Weiko Piebes reisde drie weken door Groningen. Hij beschrijft waar hij was en wat er voor historisch te zien was. Voor een deel is dit zijn geboortegrond, hij kan dus redelijk ver in de tijd terugrijpen. Naast de beschrijving kunt u op deze site ook de kaartjes van de route vinden. Klikken op de link na Ontdekking van de Vrije Friezen: Geschiedenis van hun route / Weiko Piebes: [Friezen en Groningers kunnen samen niet door één deur](#) (bijna onderaan de website) linkt door met *Ontdekking van de vrije Fries*. Hierop ook Literatuuronderzoek en Literatuurlijst.

Bent u een voorouder kwijt? Kijk dan eerst eens op archieff.amsterdam/indexen/persons en doorzoek de gehele database. Ik vond er menig Fries en Groninger terug. Die van de opa van mijn eega zelfs met foto, bij de afdeling *Veroordeelden*. Wat trouwens ook een leuke optie is: zoeken op Friesland of Groningen. Intikken van het woord Friesland geeft 5.473 personen uit die provincie, voor mensen uit Groningen is de trefkans nog groter: 63.811. Bij *Soort akte* kunt u zien welke bestanden te doorzoeken zijn, hoeveel vermeldingen die geeft en die selecteren. Ook op andere websites heeft u kans veroordeelden te vinden. Onlangs heeft Brabant het *Geheim Register van Ontslagen Gevangenen* online gezet met daarin 1677 personen met een afbeelding. De link is bhic.nl/onderzoeken/geheim-register-van-ontslagen-gevangenen. Kijk daar ook even onder *Foto's*, mogelijk vindt u op één van de 235.174 afbeeldingen een verdwenen voorouder. Elke afbeelding is voorzien van duidelijke gegevens. Er zijn meerdere van dit soort gevangenisregisters.

Als er in uw familie bijna geen foto's van personen en/of gebouwen zijn en u wilt toch illustraties bij uw familiegeschiedenis, boek of artikel, dan kunt u eens op sites van/met beeldbanken kijken. Dit zijn verzamelingen waarop plaatjes van gevangnissen, schilderijen, kerken, huizen, kastelen, tekeningen, graven, straten enz. staan. Plaatsen waar uw familie kwam, leefde, werkte, woonde. Met wat geluk staat er zelfs nog een voorouder van u op. Zo als ik had.

Ik vond er, zoekend op het adres (geplaatst tussen aanhalingstekens) in de hoop een foto van het huis van 'opa' te vinden, een tekening van de man zelf. Een onverwachte meevaller, ik had nog geen afbeelding van hem.

Potloodtekening van de dan 74-jarige bakker Anto(o)n Roos, gemaakt in 1911 door F.H. Bach.

Wel was er het probleempje dat de tekenaar nog geen 70 jaar geleden was overleden, dus mocht ik de schets niet gebruiken. Tenzij ik toestemming had van zijn rechthebbenden. Die heb ik dus maar even via internet opgespoord. Ze vonden het leuk dat ik zo'n belangstelling had voor de man zijn werk. Zelf wisten ze, op dat moment, weinig van hun voorvader. Ik heb hun geattendeerd op diverse sites waarop zijn tekeningen te zien zijn. Ergo: kijk op beeldbanken dus!

U kunt uw zoektocht beginnen op beeldbanken.startpagina.nl. Na de opsomming van diverse beeldbanken in Nederland volgt er een verdeling van verzamelingen per provincie.

Waarschuwing: indien u deze site wilt printen krijgt u 21 bladzijden afdrucken.

Uiteraard kijken we direct daarna op beeldbankgroningen.nl. Hoe te zoeken wijst zichzelf. Er is een afdeling waarin uw hulp gevraagd wordt met afbeeldingen waarvan men niet weet wat het is of wie het zijn. Heeft u info over één van die plaatjes, laat dan even een bericht achter.

Op bovengenoemde beeldbanken startsite staan onder andere Het Nationaal Archief met meer dan een miljoen foto's en ruim 12.000 kaarten, het Geheugen van Nederland (ruim 1 miljoen beelden), Het Verleden in Beeld (beroepen en schepen), een heleboel Polygoon journaals en erfgoedfoto.nl. Bij laatstgenoemde site krijgt u, na het aanklikken van *naar de beeldbank* (bovenin balk) in blokken de provincies. Die weer in blokken de plaatsnamen geven. Ook de door mij in *Column 43* genoemde website rkd.nl (Het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie) levert u mogelijk een afbeelding op. Ook de 'gewone man/vrouw' komt hierin voor.

Op bovengenoemde beeldbanken.startpagina.nl komt u, via het filmpje *Opbouw Amsterdam* (2e kolom van links), op youtube.com, waar een Engels gesproken filmpje u vertelt hoe Amsterdam is ontstaan. Hier is (op de rechterkant van de site) nog veel meer over deze plaats te vinden, zoals de groei van de Grachtengordel en de tweede gouden eeuw. Eveneens rechts staan (onder andere) films over het ontstaan van Harlingen, Rotterdam, Gouda en de Zuiderzee. Ook over andere plaatsen en onderwerpen, die mogelijk interessant zijn voor uw voorouderonderzoek, staan hier items. U kunt zoeken op het woord geschiedenis met toevoeging van een plaatsnaam. Ik zag de kaart van Sems (Leeuwarden 1603), historische beelden van Haarlem, Maastricht, Groningen en Assen, de geschiedenis van de spoorwegen, tram en het gevangeniswezen. Gewoon een kwestie van proberen.

Regelmatig zie ik in de krant een advertentie van dorpsfilms uit de provincie Fryslân. Ze zijn te zien via youtube.com. Op de film van Wommels zag ik mijn grootmoeder die in een bijeenkomst van de Plattelandsvrouwen zat te breien. Zoeken op google.nl leerde me dat ook van Groningen veel film online staan. Misschien staat er ook wel een voorouder van u op één van de films op filmbankgroningen.nl/dorpsfilms. Op het kaartje staan ruim 50 tekenjes, elk staat voor een film. Aanklikken van het symbooltje geeft de beschrijving en de link waar u kunt kijken. Onder *BLOG* staat wat er nieuw is toegevoegd en wanneer. Heeft u ook films die u op deze site wilt plaatsen, neem dan even contact op (rechtsboven).

Hans Zijlstra noemde het al op de website van de Historische Vereniging Noordoost-Friesland (hvnf.nl), 22 augustus schreef de Leeuwarder Courant erover. De site waarop 16e eeuwse afbeeldingen van onder anderen Nederland te zien zijn: digitale-sammlungen.de. Ook Groningen is hier uiteraard vertegenwoordigd met een aantal kaarten. Bij het controleren van de links kreeg ik de site niet te pakken. De woorden los tikken in google.nl gaf via pinterrest de website. Behalve het bericht over deze kaarten staan er op bovengenoemde site hvnf.nl veel gedigitaliseerde bestanden en veel info, ook nuttig voor Groningers. De site heeft diverse subsites, die ook op aparte adressen te bereiken zijn. Kijk dus eens op sneuperdokkum.blogspot.com in kolom links *Blogs* o.a. Prostitutie in de negentiende eeuw,

BlogCorët, Populaire berichten. En op hvnf.nl/blog nog veel meer. Nieuwste items bovenaan. (Nieuws)berichten van sneuperdokkum zijn ook te lezen op twitter, facebook en instagram.

Fragment van het prachtig uitgevoerde afdelingsorgaan van de Historische Vereniging Noordoost-Friesland.

Henk Werk heeft er een nieuwe webpagina bij: "Victor", gebakkraam geëxploiteerd door Pieter van Twist en Fietje van Netten (1936-1953), Pieter van Twist en Catharina Stolwerk (1953-1963) en familie Van Engelenburg (1963-1991): home.hccnet.nl/h.werk/Victor.htm. Vanaf 1884 reist Victor Consael vanuit Breda met etablissement "Victor Consael" door Nederland. Na zijn overlijden in 1917 zet o.a. Jac. van Leeuwen de exploitatie onder dezelfde naam met Fietje van Netten voort. Van Leeuwen overlijdt in 1934 en Fietje hertrouwt met de 27 jaar jongere Pieter van Twist. Op kermissen bakken en frituren zij poffertjes, beignets en wafels in hun eigen gebakkraam, die zij "Etablissement Victor" noemen, in de veronderstelling mee te liften op de naamsbekendheid van "Victor Consael". Zie ook even op Henk zijn homepage *Genealogie familie Werk, kermishistorie en kermisgebak* op home.hccnet.nl/h.werk/index.htm. Zijn boek *Groninger kermis, Werken op reis met gebakkramen 1850-1961* is nog te bestellen via groningerkermis@gmail.com, het is afgeprijsd van € 29,95 naar € 24,95 inclusief verzendkosten. Voor samenvatting zie: [home.hccnet.nl/h.werk/Groninger kermis.htm](http://home.hccnet.nl/h.werk/Groninger_kermis.htm).

Geschiedenis Literatuur Architectuur Natuur
Duitse boeken voor Duitse prijzen
Boeken over Groningen

BOEKHANDEL
GODERT WALTER

Oude Ebbingestraat 53
9712 HC Groningen

050-312 25 23
info@godertwalter.nl
www.godertwalter.nl

Nieuws van de Archieven

Teijo Doornkamp, Groningen, teijodkp@ziggo.nl
Groninger Archieven, Cascadeplein 4, tel. 050-5992000;
www.groningerarchieven.nl

Het betreft een greep uit de (genealogische) werken die zich nieuw bevinden in de bibliotheek van de Groninger Archieven. U kunt deze boeken aanvragen.

33036 *Acte van Afscheiding of Wederkering : Ulrum 1834*, Peter van den Burg, Houwerzijl, Vliedorp, 2019. Met korte biografische schetsen van de ondertekenaars van de Acte.

33007 *Ora & Labora, de bewoners van het middeleeuwse Sint-Bernardusklooster in Aduard*, met als addendum: De arm van de heilige Margaretha in Lagemeeden, Bart Flikkema, Haren, eigen uitgave, 2020.

32996-32998 *Kiel-Windeweer, huizen en hun bewoners*, tekst en samenstelling Harm Jan Frese, eindredactie Fred Roggen, Bedum. 2 delen en registers op zaken en personen.

33029 *Johan, de jongen uit het veendorp, belevenissen uit de veenkoloniën van Oost-Groningen*, Ben Soelman, Steenwijk, 2019.

33003 *De Zwart, een familiekronek*, Jacques de Zwart, eigen uitgave, 2020.

33057 *Historische Streekatlas NL, de ware schaal van Nederland*, Martin Berendse en Paul Brood, Zwolle, 2020. Met register, literatuur en bronnenopgave.

33058 *Nieuwe Stadt : 400 jaar Hortusbuurt, Ebbingekwartier*, Beno Hofman, redactie Kirsten Otten, Assen, 2020. Met register.

33049 *Groet'n uut Sebaldeburen, Beeld van een dorp door de jaren heen*, Johan Kampen, eigen uitgave, 2020. Met persoonsregister.

33056 *Groeten uit Groningen, honderd jaar veranderingen in de stad*, samenstelling en fotografie Robert Mulder, Groningen, 2020.

Boekenrubriek

Teijo Doornkamp, Groningen, teijodkp@ziggo.nl

Ook deze keer weer een aantal boeken die een raakvlak hebben met onze provincie en haar geschiedenis en die ook langs onze hobby de genealogie schuren. Misschien aan uw aandacht ontsnapt, omdat u over ver woont, kunnen zij u toch nog inspireren en verrijken. De meeste regio boeken verschijnen namelijk in de eigen regio.

Verschenen boeken

Veenkoloniale volksalmanak 2020 – Het Veenkoloniaal Museum geeft jaarlijks een boek uit over de geschiedenis van de Veenkoloniën. Jaargang 32 uit 2020 heeft veel verhalen over de 2e Wereldoorlog. Te koop voor € 14,95 bij [groningenboeken.nl](http:// groningenboeken.nl).

Kiel-Windeweer – Harm Jan Frese schreef een lijevig boekwerk over de huizen en bewoners van Kiel-Windeweer, Nieuwe Compagnie en Vossenburg: 2 hardcover boeken met een index op personen en op zaken maakt het boek een naslagwerk voor genealogen in deze regio. Het enige bezwaar is wellicht de ook lijvige prijs van € 119,-. Te koop bij [groningenboeken.nl](http:// groningenboeken.nl).

Hervonden stad – De gemeente Groningen publiceerde het 25e Jaarboek voor archeologie, bouwhistorie en restauratie in de gemeente Groningen, met speciale aandacht voor het Hof te Hemmen, klooster Yesse, beide in Haren, de vondst van een kinderkousje en een fragment van een uilenbeker in de gracht van Alva. Te koop in de boekhandels voor € 13,50.

Het dorp Loppersum – De broers Wil en Ben Scheltens beschrijven vijf decennia historie van Loppersum met onder meer de sneeuwstorm in februari 1979, de brand bij timmerfabriek Perdok in 1984 en het bezoek van koningin Beatrix in 1990. Tussendoor laten zij bekenden aan het woord die in de beschreven periode op enigerlei wijze een stempel op het dorp drukten, zoals burgemeester Jenny Sleurink, schooldirecteur Koos Klungel, burgemeester Albert Rodenboog en drie generaties vrouwen aan de hand van de familie Doff. Uitgegeven door de Stichting Familiearchief en onder meer te koop bij [groningenboeken.nl](http:// groningenboeken.nl) voor € 35,95.

Mijnheers kerk – Anne Westrup Hoving beschreef de kerk van Slochteren en de Fraeylemaborg. De geschiedenis van beide gebouwen is eeuwenlang nauw met elkaar verbonden. Niet voor niks wordt de kerk in de volksmond Mijnheers kerk genoemd. De koster zette de torenklok op zondag gelijk met die van de borg en er werd een kleed gelegd van de weg naar de kerkdeur. De voornamelijk positie van de borgheer is overal te zien in en rondom de kerk. Lees het boeiende verhaal van een eigen ingang, een herenbank, avondmaalszilver, rouwborden en eeuwenoude tradities. Te koop in de webshop van de [Fraeylemaborg](http:// Fraeylemaborg) voor € 16,90.

Voortvarende vrouwen in de Veenkoloniale zeevaart - Hendrik Andries Hachmer beschrijft de Groninger scheepvaart rond 1850 en dan vooral vanuit de positie van vrouwen, die vaak aan boord meevoeren. Dit rijk geïllustreerd boek geeft een beeld van de voortvarende vrouwen van toen. Te koop bij [groningenboeken.nl](http:// groningenboeken.nl) voor € 20,50.

Klaas Siekman Azn. Zuidhorn – Oud-burgemeester Bertus Fennema schreef een boek over timmerman-architect Klaas Siekman, geboren in 1878 in Leegkerk. Hij was eveneens in verschillende functies actief in het Westerkwartier. In Zuid- en Noordhorn staan nog vele panden gebouwd door deze architect. Ook het gemeentehuis van Ezinge is van zijn hand. Te koop in de webshop van [NoordPRoof](http:// NoordPRoof) voor € 22,50.

Bestuur van de afdeling Groningen

Voorzitter en plaatsvervangende afgevaardigde

E.M. van Koldam P.J. Noël Bakerstraat 86, 9728 WD
Groningen

voorzitter-GRN@ngv.nl

06-22376299

Penningmeester, vice-voorzitter en afgevaardigde

H. Boels Stadsweg 47, 9791 KA Ten Boer

penningmeester-GRN@ngv.nl

050-3023207

Secretaris, PR en webredacteur

S. Dallinga Wilkerweg 1, 9461 CK Gieten

secretaris-GRN@ngv.nl

06-28846667

Bestuurslid en webredacteur

T.H. Doornkamp Gerbrand Bakkerstraat 70, 9713 HM
Groningen

nieuwsredacteur-GRN@ngv.nl

050-5034497

Redactie GroninGEN

K. Bijsterveld Burchtweg 7, 9771 BA Sauwerd

redactie.ngv.groningen@gmail.com

050-3061570

T.H. Doornkamp Gerbrand Bakkerstraat 70, 9713 HM
Groningen

050-5034497

Knipseldienst

M. Becker-Jager Frankrijklaan 49, 9501 RN Stadskanaal

Website NGV afdeling Groningen

www.ngv-groningen.nl

Inhoud GroninGEN

december 2020, nummer 4, jaargang 27

Voorwoord	97
Bestuur en Beleid	98
Digitaal toezenden GroninGEN	99
Agenda	99
Nieuwe website en facebook-pagina	99
Lidmaten-project	100
Alida Geertruida Havenga en Mettje Havinga - Twee zussen in hetzelfde schuitje	101
Jan Christiaan	104
Genealogie Gijsbert Jansen	106
De Zevenkinderenwet	113
Bonneke Adams of Bonne Bontjes (1739-1785)	116
Haversack (Groningen)	119
Gelijk Lijk - Geert Kuiper uit de Pekela	121
Allem@@I digit@@I drienzestig (63)	122
Nieuws van de Archieven	126
Boekenrubriek	126
Colofon	128

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de opgenomen artikelen!